

תפסיר רס"ג

כ) ולמא פאן יצחק אבן ארבעין סנה. תזוג ברבקה. אבנה' בתואל אלארמני. מן פדן ארם. אכית לבן אלארמני. פצארית לה זוגה: כא) ת'ם שפע יצחק אל'י אללה חיאל זוגתה. אד' פאנת עאקר. פשפעה אללה פחמלת: כב) פאזדחם

בן־ארבעים שנה בקחתו את־רבקה בת־בתואל הארמי מִפֶּדֶן אֲרָם אחות לבן הארמי לו לאשה: והוה יצחק בר ארבעין שנין. כד נסיב ית רבקה. בת בתואל ארמאה. מִפֶּדֶן אֲרָם. אחתיה. דלבן ארמאה ליה לאתו:

כא ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו: וצלי יצחק קדם יי לקביל אתתיה. ארי עקרא היא. וקביל צלותיה יי. ועדיאת רבקה אתתיה: כב ויתרצו הבנים בקרבה

כס"י

רשע ומקומה אנשי רשע. ולא למדה ממעשיהם: מִפֶּדֶן אֲרָם. על שם ששני ארם היו ארם נהרים וארם צובה קורא אותו פדן. לשון (שמואל א' י"ז) צמד בקר. תרגום פדן תורין. ויש פותרין פדן ארם כמו (סוט' י"ג) שדה ארם, שבלשון ישמעאל קורין לשדה פדן: כא ויעתר. הרבה והפציר בתפלה: ויעתר לו. נתפצר ונתפייס ונתפתה לו, ואומר אני כל לשון עתר לשון הפצרה ורבויה הוא וכן (יחזקאל ס' י"א) ועתר ענן הקטרת, מרבית עלית העשן, וכן (ש"ס ל"ג) והעתרתם עלי דבריכם, וכן (משלי כ"ו) נעטרות נשיקות שונא, דומות למרבות והנם למשא. אינקריישימיני"ט זלע"ז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזה עומדת בזוית זו ומתפללת: ויעתר לו. לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה: כב ויתרצו. על כרחך המקרא הוה אומר דרשני שסתם מה

שהתה עם אברהם ולא נתעברה המנוג מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם הוה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק: כב בן ארבעים שנה. שהרי כשבא אברהם מהר המוריה נתבשר שגלדה רבקה, ויצחק הוה בן שלשים ושבע שנה, שהרי בו בפרק מתה שרה, ומשגלד יצחק עד העקידה שמתה שרה שלשים ושבע שנה, ובת תשעים היתה כשגלד יצחק, ובת מאה עשרים ושבע כשמתה, שנאמר (כ"ג ב') ויהיו חיי שרה וגו', הרי ליצחק שלשים ושבע שנים ובו בפרק גלדה רבקה, המתין לה עד שתהא ראויה לביאה שלש שנים ונשא: בת בתואל מִפֶּדֶן אֲרָם אחות לבן. וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומִפֶּדֶן אֲרָם. אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות

תפסיר רס"ג

אלאולאד פי בטנהא. פקאלת. לו עלמת אן אלומר הכדיא לם אטלבה. ומצית לתלתמס עלמא מן ענד אלה: כג) פקאל אלה להא. אן אבא אמתין פי בטנד. וחזבין מן אמעאד יתפקאן. ויתאייד אנהמא מן אלכביר. ואלכביר יכדמ אלצגיר: כד) ולמא כמלת איאם ולאדהא. פאד'א בתאמין פי בטנהא: כה) פכ'רג אלאול אחמרייא. כלה ככסא מן שער. ואסמוה עשו:

וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לְמָה זֶה
אֲנֹכִי וַתֵּלֶךְ לְדֶרֶשׁ אֶת-

יְהוָה: וַדַּחֲקִין בְּנִיָּא בְּמַעְהָא. וְאָמְרַת
אִם כֵּן. לְמָא דִּנֵּן אָנָּא. וְאִזְלַת לְמַתְבַּע

אוּלְפָן מִן קָדָם יי: כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה

לָה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי

לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאִם

מִלְּאִם יֵאָמֵן וְרַב יַעֲבֹד

צָעִיר: וְאָמַר יי לה. תריין עממין

בְּמַעֲבֵי. וְתִרְתִּין מַלְכוּן. מִמַּעֲבֵי יִתְפָּרֶשֶׁן. וּמַלְכוּ מַמְלַכוּ תַתְּקִין. וְרַבָּא

יִשְׁתַּעֲבֹד לְזַעֲרָא: כד) וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ לְלִדְתָּהּ וְהִנֵּה

תּוֹמָם בְּבִטְנָהּ: וּשְׁלִימוּ יוֹמָהּא לְמִילְדָּהּ. וְהָא תִּזְוִימִין בְּמַעְהָא:

כה) וַיַּעַז הָרֵאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כֹּלֹ כְּאֹדֶרֶת שַׁעַר

— רס"י —

שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים: ושני לאמים. אין לאום אלא מלכות: ממעיך יפרדו. מן המעים הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתמו: מלאם יאמן. לא ישוּוּ בְּגִדּוּלָהּ, כְּשֶׁזֶה קָם זֶה נִפְלָ, וְכֵן הוּא אֹמֵר (יחזקאל כו ז) אִמְלָאָה הַחֲרָבָה, לֹא נִתְמַלְאָה צוּר אֲלֵא מִחֲרָבָה שְׁלִירוּשָׁלַיִם: כד) וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ. אָבֵל בְּתִמְרָה כְּתִיב (לכנ לט כז) וַיְהִי בְּעֵת לְדָתָהּ, שְׁלֵא מְלֵאוּ יְמִיהָ כִּי לְשִׁבְעָה חֳדָשִׁים יִלְדָתָם: וְהִנֵּה תּוֹמָם. חֶסֶר, וּבְתִמְרָה תְּאוּמִים מְלֵא לְפִי שְׁשֻׁנֵיהֶם צְדִיקִים, אָבֵל כָּאֵן אֶחָד צְדִיק וְאֶחָד רָשָׁע: כה) אֲדָמוֹנִי. סִימָן הוּא

היא רציצה זו וכתב אם כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של-שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה וזה עשו מפרכס לצאת. דבר אחר מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות: ותאמר אם כן. גדול צער העבור: למה זה אנכי. מתאוה ומתפללת על הריון: ותלך לדרש. לבית מדרשו של-שם: לדרש את ה'. שנגיד לה מה תהא בסופה: כג) ויאמר ה' לה. על ידי שליח, לשם נאמר ברוח הקודש והוא אמר לה: שני גוים בבטנך. גיים כתיב, אלו אנטונינוס ורבי,

תפסיר רס"ג

(כו) ופעד דילך כ'רג אכיה.
 וידיה מאספה בעקב עשו.
 פסמאה יעקוב. וכאן יצחק.
 אבן סתין סנה. אד' ולידא:
 (כז) ולמא כפר אלגלמאן.
 פכאן עשו. רגלא עארפא
 באלצייד רגלא צחרווא. ויעקוב

וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וַיִּנְפֹק
קְדַמָּה סְמוֹק. כּוּלִיָּהּ בְּגַלִּים דְּסַעֲרָ וְקָרוּ
שְׁמִיהָ עֵשָׂו: כִּי וַאֲחֵרֵי־כֵן יָצָא
אָחִיו וַיְדוּ אַחֲזָת בְּעֵקֵב
עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב
וַיִּצְחַק בֶּן־שָׁשִׁים שָׁנָה

בְּלִדְתָּ אֹתָם: וּבְתֵר בֶּן נֶפֶק אַחוּהִי. וַיְדִיָּה אַחֲדָא בְּעֵקֵבָ דְּעֵשָׂו.
וַיִּקְרָא שְׁמִיהָ יַעֲקֹב. וַיִּצְחַק בֶּר שְׁתֵּין שָׁנִין בְּד יְלִידְתָּ יְתָהוּן:
כִּי וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ

— רס"י —

עד שזה עומד ונוטלה המנו: ויקרא שמו
 יעקב. הקדוש ברוך הוא. דבר אחר אביו
 קרא לו יעקב על שם אחיות העקב: בן
 ששים שנה. עשר שנים משנשא עד
 שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה
 להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה
 כמו שעשה אביו לשרה. כיון שלא נתעברה
 ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא
 רצה לשא, לפי שנתקדש בהר המוריה
 להיות עולה תמימה: כז ויגדלו הנערים
 ויהי עשו. כל זמן שהיו קטנים לא היו
 נכרים במעשיהם ואין אדם מוקדק בהם מה
 טיבם. כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה
 פרש לבתי מדרשות וזה פרש לעבודה זרה:
 ידע ציד. לצוד ולרמות את אביו בפיו,
 ושאלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת

שיקא שופך דמים: בלו באדרת שער.
 מלא שער בטלית של צמר המלאה שער
 פלוקיד"ס זלט"י: ויקראו שמו עשו. הכל
 קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו
 כבן שנים הרבה: כז ואחרי כן יצא אחיו
 וגוי. שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי
 פשוטו, בדין היה אוחו בו לעקבו, יעקב נצר
 מטפה ראשונה ועשו מן השניה, צא ולמד
 משפופרת שפיה קצרה, תן לה שתי אבנים
 זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה,
 והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשו
 הנצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב שנצר
 ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא לעקבו שיקא
 ראשון ללידה בראשון ליצירה, ויפטור את
 רחמה, ויטול את הבכורה מן הדין: בעקב
 עשו. סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו

כז ידע ציד. כתב הרשב"א בתשובה סי' קס"ד הכי מתרגמינן גבר נח שדכן מלשון כשדכא
 שאמרו ביש נוחלין. ופירושו אדם בטל שאין לו מלאכה אלא כאחד השרים שהם נחים
 ומתעסקים בציד לתענוג. ותשקוט הארץ, ושדוכת ארעא. ויש מן הגדולים שהיו גורסים שרכא
 ברי"ש ומתרגמינן ותשקוט ושרוכת. וכן יודע ציד, נח שירכן עכ"ל:

תפסיר רס"ג

שְׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב

אֱהָלִים: וּרְבִיאוּ עוֹלִימִיָא. וְהוּהוּ עֵשׂו.

גְּבֵר. נְחֹשׁ יֶרֶקוּ, גְּבֵר נָפִיק חֶקֶל. וַיַּעֲקֹב
גְּבֵר שְׁלִים, מְשִׁימִשׁ בֵּית אוֹלְפָנָא:

וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת-עֵשׂו

כִּי-עֵיֵד בְּפִיו וְרַבְקָה אֶהָבֵת

אֶת-יַעֲקֹב: וּרְחִים יַעֲקֹב. יֵת עֵשׂו

אַרִי מְצִידִיהָ הָיָה אָבִיל, וְרַבְקָה רְחִימַת יֵת יַעֲקֹב: כֵּס וַיֵּזֶד יַעֲקֹב

נָזִיד וַיָּבֵא עֵשׂו מִן-הַשְּׂדֵה וְהוּא עֵיף: וּבְשִׁיל יַעֲקֹב

תַּבְשִׁילָא. וְעַל עֵשׂו: מִן חֶקֶלָא וְהוּא מְשִׁלְהִי: וַיֵּאמֶר עֵשׂו

אֶל-יַעֲקֹב הֲלֵעִיטְנִי נָא מִן-הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה

כִּי עֵיף אָנֹכִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדָוּם: וַיֵּאמֶר עֵשׂו

הַתְּבֹן, כְּסָבוֹר אָבִיו שְׁהוּא מְדַקְדֵק בְּמַצּוֹת: אִישׁ שְׂדֵה. כְּמִשְׁמְעוֹ אָדָם בְּטַל וְצוּדָה בְּקִשְׁתּוֹ חַיּוֹת וְעוֹפּוֹת: תָּם. אֵינּוּ בְּקִי בְּכָל אֱלֹהִים אֲלָא כְּלָבוֹ כֵּן פִּיּוֹ. מִי שְׁאֵינּוּ חָרִיף לְרַמּוֹת קְרוֹי תָּם: יֹשֵׁב אֱהָלִים. אֶהָלוּ שְׁלֵשׁ וְאֶהָלוּ שְׁלֵשׁ-עֶבֶר: כֵּס בְּפִיו. כְּתַרְגוּמוֹ בְּפִיו שְׁלֵשׁ-יַעֲקֹב. וּמְדַרְשׁוֹ בְּפִיו שְׁלֵשׁ-עֵשׂו שְׁהִיָּה צַד אוֹתוֹ וּמְרַמְדוֹ בְּדַבְּרִיו: כֵּס וַיֵּזֶד. לְשׁוֹן בְּשׁוּל, כְּתַרְגוּמוֹ: וְהוּא עֵיף. בְּרַצִּיחָהּ, כְּמָה דְתִימָא (יִימִיכ ד' ל"ו) כִּי עֵיפָה נְפִשִׁי לְהוֹרְגִים: לְהֵלְעִיטְנִי. אֶפְתַּח פִּי וּשְׁפוּף הַרְבֵּה לְתוֹכוֹ, כְּמוֹ שְׁשִׁנּוּ: אֵין אוֹבְסִין אֶת הַתְּבֹן, כְּסָבוֹר אָבִיו שְׁהוּא מְדַקְדֵק בְּמַצּוֹת: אִישׁ שְׂדֵה. כְּמִשְׁמְעוֹ אָדָם בְּטַל וְצוּדָה בְּקִשְׁתּוֹ חַיּוֹת וְעוֹפּוֹת: תָּם. אֵינּוּ בְּקִי בְּכָל אֱלֹהִים אֲלָא כְּלָבוֹ כֵּן פִּיּוֹ. מִי שְׁאֵינּוּ חָרִיף לְרַמּוֹת קְרוֹי תָּם: יֹשֵׁב אֱהָלִים. אֶהָלוּ שְׁלֵשׁ וְאֶהָלוּ שְׁלֵשׁ-עֶבֶר: כֵּס בְּפִיו. כְּתַרְגוּמוֹ בְּפִיו שְׁלֵשׁ-יַעֲקֹב. וּמְדַרְשׁוֹ בְּפִיו שְׁלֵשׁ-עֵשׂו שְׁהִיָּה צַד אוֹתוֹ וּמְרַמְדוֹ בְּדַבְּרִיו: כֵּס וַיֵּזֶד. לְשׁוֹן בְּשׁוּל, כְּתַרְגוּמוֹ: וְהוּא עֵיף. בְּרַצִּיחָהּ, כְּמָה דְתִימָא (יִימִיכ ד' ל"ו) כִּי עֵיפָה נְפִשִׁי לְהוֹרְגִים: לְהֵלְעִיטְנִי. אֶפְתַּח פִּי וּשְׁפוּף הַרְבֵּה לְתוֹכוֹ, כְּמוֹ שְׁשִׁנּוּ: אֵין אוֹבְסִין אֶת

זוֹלֵק הַדְּקוּק: מִן הָאָדָם הָאָדָם. ה"א דהאדם ראשונה כגעיא ולא השנייה והעולם עושים בהיפך והוא טעות:

תפסיר רס"ג

לא) פקאל יעקוב. בעני
אליום בכורתך: לב) קאל עשו.
האנא מאר לאלמות. ולמא
ד"א לי בכורה: לג) קאל לה
אחלה לי. פחלה לה. ובאעה
בכורתך: לד) פאעטאה
יעקוב. כ'בזא וטביכ"א מן עדס.
פאכל ושרב. וקאם ומצי.
ואזרא עשו באלבכוריה:

ליעקב. אטעימני כען מן סמוקא סמקא
הדין. ארי משלהי אנא. על פן קרא
שמייה אדום: לא) ויאמר יעקב
מכרה כיום את בכורתך
לי: ואמר יעקב. זבין כיום דלהי. ית
בכירותך לי: לב) ויאמר עשו הנה
אנכי הולך למות ולמה-

זה לי בכרה: ואמר עשו. הא אנא אזיל לממת. ולמא דנן לי
בכירותא: לג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע
לו ומכר את בכרתו ליעקב: ואמר יעקב. קיים לי
כיום דלהי. וקיים ליה. וזבין ית בכירותיה ליעקב: לד) ויעקב נתן
לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישה ויקם
וילך ויבז עשו את הבכרה: ויעקב יחב לעשו. לחים
ותבשיל דטלופחין. ואכל ושתי. וקם ואזל. ושט עשו ית בכירותא: פ

— כש"י —

אנכי הולך למות. (מתנוודת והולכת היא
הבכורה שלא תהא כל עת העבודה
בבכורות כי שבת לוי יטל אותה ועוד) אמר
עשו מה טיבה של עבודה זו. אמר לו כמה
אזהרות וענין ומיתות תלוין בה. כאותה
ששנינו אלו הן שבמיתה שתניי יין, ופרועי
ראש. אמר אני הולך למות על ידה, אם בן
מה חפץ לי בה: ג) ויבז עשו. העיד הכתוב
על רשעו שבזה עבודתו של מקום:

עגלים ואין להם פה, כך אבל אין לו פה
כדאמרין במועד קטן (כ"ג) אבל כל שלשה
ימים הראשונים אינו משיב שלום לכל אדם
וכל שכן שאינו שואל בתחלה, משלשה ועד
שבעה משיב ואינו שואל וכו'): לא) מכרה
כיום. בתרגומו, כיום דילקח, כיום שהוא
ברור, כך מכור לי מכירה ברורה: בכרתך.
לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב אין רשע
זה כדאי שיקריב להקדוש ברוך הוא: ג) הנה

זולק הדקדוק: * מכרה כיום. תרגומו זבין כיום דלהי בלא נו"ן:

תפסיר רס"ג

כֹּוּ וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ
 מִלְבָּד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן
 אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם
 וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל-אֲבִימֶלֶךְ
 מִלְכֵי-פְלִשְׁתִּים גְּרָרָה: וַהֲוֶה
 כַּפְנָא בְּאַרְעָא. פֶּר מִכַּפְנָא קַדְמָאָה. וַהֲוֶה
 בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם. וְאִזְל יִצְחָק. לְוֹת אֲבִימֶלֶךְ
 מִלְכָּא דְפְלִשְׁתָּאֵי לְגָרָר: וַיֵּרָא
 אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל-תֵּרַד
 מִצְרַיִם שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר

כו א) תים פאן גוע פי אלבלד
 סוי אלגוע אלאל. אלדי פאן
 עלי עהד אברהים. פמיצי
 יצחק. אלי אבימלך מלך
 פלסטין אלי אלכלוזין:
 ב) פתגלא לה אללה. וקאל לא
 תנזל אלי מצר. אספן אלבלד.
 אלדי אקול לך: ג) ובאלעאגל
 קם פי הדיא אלבלד. ואכון
 מעד ואבארך פיד. לאן לך
 ולנסלך. אעטי גמיע הדיא
 אלבלדאן. ואפי באלקסם.
 אלדי אקסמת לאברהים אביד:
 ד) ואכתיר נסלך כפואכב
 אלסמא. ואעטיהם גמיע הדיא

אֵמַר אֵלָיֶךָ: וְאֶתְּגִילִי לִיָּה יִי. וַאֲמַר לֹא תִיחֹזֶת לְמִצְרַיִם. שְׂרִי
 בְּאַרְעָא. דְּאֵימַר לְךָ: גִּזְרֵי בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֵהִיָּה עִמָּךְ
 וְאֲבָרְכְךָ כִּי-לֶךְ וְלִזְרַעְךָ אֶתֶּן אֶת-כָּל-הָאָרֶצַת
 הָאֵל וְהִקְמַתִי אֶת-הַשְּׁבַעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
 לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: דוּר בְּאַרְעָא הָדָא. וַיְהִי מִיַּמְרֵי בְּסַעֲדָךְ
 וְאֲבָרְכְךָ. אָרִי לְךָ וְלִבְנֶךָ. אֶתֵּיִן יָת כָּל אֶרְעַתָּא הָאֵלִין. וְאֶקִּים יָת
 קְנִימָא. דְּקִיַּיְמִית לְאַבְרָהָם אָבוֹךָ: וְהִרְבִּיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ

— רס"ג —

כו ז אל תרד מצרימה. שתיה דעתו
 לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב.
 אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה
 תמימה, ואין חוצה לארץ פדאי לך: ג האל.
 כמו האלה: ד והתברכו בזרעך. אדם אומר
 לבנו יהא זרעך בזרעו של יצחק, וכן בכל
 המקרא. וזה אב לכלן (לכלן מס ס) כך יברך
 ישראל לאמר ושימך אלהים באפרים

וזלק הדקדוק: ז אשר אמר אליך. הטפחא בתיבת אמר בכל התיגאון:

תפסיר רס"ג

אלבלדאן. ויתבארך בהם. גמיע אמם אלארץ: (ה) גזא מא קבל אברהים אמרי. וחפץ מא אסתחפצ'תה. מן וצאיאי ורסומי ושראיעי: (ו) פאקאם יצחק פי אלכלויץ: (ז) פלמא סאלוה אהל אלמוצע ען זוגתה. קאל הי אכ'תי. לאנה תכ'וף אן יקול הי זוגתי. קאילא פילא יקתלונני. אהל אלמוצע בסבבהא. אד' הי חסנה' אלמנצ'ר:

כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנֹתְתֵי לְזֶרְעֶךָ אֵת כָּל-הָאָרֶץ הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְזֶרְעֶךָ כָּל גֹּיֵי הָאָרֶץ: וְאִסְגִּי יָת בְּנֶךָ כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא. וְאֶתִּין לְבִנְךָ. יָת כָּל אֶרְעָתָא הָאֵלִין. וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל עַמְמֵי אֶרְעָא: **עֵקֶב אֲשֶׁר-שָׁמַע אֲבִרְהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר**

מִשְׁמֵרְתִּי מִצֹּתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי: חֲלָף. דְּקִבִּיל אֲבִרְהָם

לְמִימְרֵי. ונטר מטרת מימרי. פקודי קימי ואורייתי: **וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּגֵר: וַיִּשְׂאֵלֻּ**

אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחְתִּי הוּא כִּי יֵרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פֶן-יִהְרָגֵנִי אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם

עַל-רִבְקָה כִּי-טוֹבַת מְרֵאָה הִוא: ושאילו. אַנְשֵׁי

אֶתְרָא עַל עֵיסַק אֶתְתִּיהָ. וְאָמַר אַחַת הִיא. אַרִי דְחִיל לְמִימַר אֶתְתִּי.

דְּלִמָּא יִקְטְלוּנִי. אַנְשֵׁי אֶתְרָא עַל רִבְקָה. אַרִי שְׁפִירַת חִיזוּ הִיא:

•————— רס"י —————•

לשבת: מצותי. דברים שאלו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים: חקותי. דברים שיוצר הרע ואמות העולם משיבין עליהן כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזרת המלך וחקותיו על עבדיו: ותורתני. להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני: לאשתו. על אשתו, כמו (לטיל כ יג) אמרי לי אחי הוא:

וכמנשה, ואף לעגזן הקללה מצינו בן (כמדבר כ כ) והיתה האשה לאלה, שהמקלל שונאו אומר תהא כפלונית, וכן (ישעי ס כ טו) והנחתם שמכם לשבועה לבחירי שהנשבע אומר אהא כפלוני אם עשיתי כך וכך: כ שמע אברהם בקלי. כשנסיתי אותו: וישמר משמרתני. גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושבות

תפסיר רס"ג

ח) פלמא טאלת איאם מקאמה ת"ם. אטלע. אבימלך מלך פלסטין מן טאקה לה. פנציר. פאדיא יצחק ילאעב. רבקה זוגתה: ט) פדעא אבימלך ביצחק. וקאל לה אד' הי זוגתה. ולם קלת הי אכתי. קאל. לאני תכ'ופת. אן אקתל בסבבא: י) פקאל לה אבימלך. מא ד'א צנעת בנא. ען קליל. לו ציאגע אחד קוטנא זוגתה. גלבת עלנא את'מא: יא) פנאדי אבימלך. גמיע קומה וקאל. מן אדיא הדיא אלד'גל. וזוגתה

וַיְהִי כִּי־אָרְכוּ־לוֹ שָׁמַיִם
 הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ
 מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן
 וַיֵּרָא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק
 אֵת רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וְהוּא. כַּד
 סָגִיאֵו לִיה תַּמָּן יוֹמִיא. וְאִסְתַּכִּי. אַבְיִמֶלֶךְ
 מֶלֶכָא דְפְלִשְׁתִּיא. מִן חֲרָפָא. וְחִזָּא. וְהוּא
 יִצְחָק מִחַיִּיד. עִם רַבְקָה אִתְתִּיה:
 וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק
 וַיֹּאמֶר אֵךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ
 הוּא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ אַחֲתִי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק
 כִּי אָמַרְתִּי פִּן־אֲמוֹת עָלֶיָּהּ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק.
 וַיֹּאמֶר בְּרַם הָא אִתְתְּךָ הִיא. וְאִיכְדִין אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִיא. וַיֹּאמֶר לִיה
 יִצְחָק. אֲרִי אָמַרְתִּי. דְלִמָּא אֶתְקַטִּיל עֲלֶיהָ: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ
 מִה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעַם
 אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ. מָא
 דָּא עֲבַדְתָּ לָנוּ. כּוּעִיר פּוֹן. שְׂכִיב. דְּמִיחַד בְּעַמָּא יָת אִתְתְּךָ. וְאִיתִיתָא
 עֲלֵנָא חוּבָא: וַיֵּצֵא אַבְיִמֶלֶךְ אֶת־כָּל־הָעַם לְאֹמֶר
 הַנִּגַּע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת:

— רס"י —

ס כִּי אָרְכוּ. אָמַר מַעֲתָה אִין לִי לְדָאוּג
 מֵאֲחַר שְׁלֵא אָנְסוּהָ עַד עִכְשִׁיו. וְלֹא נִזְדַּר
 לְהִיּוֹת נִשְׁמַר: וַיִּשְׁקַף אַבְיִמֶלֶךְ וַיֵּרָא. שְׂרָאָהוּ
 מִשְׁמֵשׁ מִשְׁתּוֹ: י אֶחָד הָעַם. הַמִּיחַד בְּעַם
 זֶה הַמֶּלֶךְ: וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם. אִם
 שְׂכַב. כְּבָר הִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:

וּפְקִיד אֲבִימֶלֶךְ. יֵת כָּל עַמָּא לְמִימְרָא.
 דִּינִיזִיקָא. לְגוּבְרָא הַדִּין. וְלֹאֲתַתִּיהָ
 אֲתַקְטָלָא יִתְקַטִּיל: **וַיִּזְרַע**
יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהָוָה וַיִּמְצֵא
בְּשָׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וזרע יצחק
 בְּאֶרְעָא הַהִיא. וְאִשְׁכַּח. בְּשֵׁתָא הַהִיא
 עַל חַד מְאָה בְּדַשְׁעָרוּהִי. וּבְרַכִּיָּהּ יי:

תפסיד רס"ג
 פליקתל קתלא: יב) פזרע יצחק
 פי תלך אלארץ. פוגד פי תלך
 אלסנה מאיה באלחזר. ובארך
 לה אללה: יג) פעצם אלרגל.
 וכאן כל מא מר עצם.
 אלי' אן עצם ג'א: יד) וצאר
 לה מאשיהו ג'נם ובקר. וחשם
 כתיר. חתי' חסודה אלפלסטינין:
 טו) וגמיע אללאבאר. אלתי
 חפרהא עביד אברהים אביה

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְדְּ הַלֹּדֶךְ ספרי בספרי תימן (עלויש) דג

וַיִּגְדַּל עַד כִּי-גָדַל מְאֹד: ורבא גוברא. וְאִזְל אִזְל סְגִי וְרַבִּי.
 עַד דְּרַבָּא לַחֲדָא: **וַיְהִי-לּוֹ מְקַנְהַ-עֲאֵן וּמְקַנְהַ בְּקָר**
וְעִבְדָּה רַבָּה וַיִּקְנֵאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְהוּוּ לִיהָ גִיתִי
 עֲנָא וְגִיתִי תוֹרִי. וְעִבְדָּה סְגִי. וְקִנְיָאוּ בֵּיהָ פְּלִשְׁתָּאִי:
וְכָל-הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בְּיַמֵּי
אֲבָרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָ:

— כ"ט —

יז בְּאֶרֶץ הַהִיא. אף על פי שאינה חשובה
 כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה. כְּאֶרֶץ שְׁבַעַה גוֹיִם:
בְּשָׁנָה הַהִיא. אף על פי שאינה כְּתֻקְנָה,
 שְׁהִיְתָה שְׁנַת רַעְבוֹן: **בְּאֶרֶץ הַהִיא בְּשָׁנָה**
הַהִיא. שְׁנִיָּהֶם לָמָּה, לומר שְׁהִיְתָה קֶשֶׁה
 וְהַשְּׁנָה קֶשֶׁה: **מֵאָה שְׁעָרִים.** שְׁאֲמִדוּהָ כַּמָּה
 רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת וְעֵשְׂתָה עַל אַחַת מֵאָה מִמָּה

זללן הולקדוק: וְעִבְדָּה רַבָּה. תרגום שלנו ועבדה כלשון הפסוק אתיא כרש"י שפירש עבדה
 פעולה. עבודה בחולם משמע עבודה אחת. והדפוס דגריס פולחנא משמעו עבודה אחת.
 והראב"ע פירש שהוא שם כמו סגולה. וא"כ אין לשנות ולתרגם פולחנא שהוא שם פעולה
 הנמשכת מהשם. וכן תרגומו בכ"ד גדול עבדה:

ש"מ ד'מור (ט) וכל הבארות. יש נוהגים להטעים הוא"ו של וכל ויש הנוהגים להטעים ה"א של הבארות.

תפסיר רס"ג

עלי עדה. כאן קד סדהא אלפלטנין. ומלודא תראבא: (טז) פקאל אבימלך ליצחק. אמין ענא. לאנד קד עצמת מנא גדא: יז) פמציא מן תים יצחק. פנזל פי ואד אלכלין ואקאם תים: יח) תים עאוד יצחק. וחפר אלבאר. אלתי כאנת מחפורה עלי עדה אברהים אביה. וכאן קד סדהא אלפלטנין בעד מותה וסמאה באסמא. כמא כאן קד סמאה אביה: יט) ולמא חפר עביד יצחק פי אלואד. וגדו תים. ביר מא נאבע:

וְכָל בְּיָרִי דְחִפְרוּ עֲבָדֵי אַבְוּהִי. בְּיוֹמֵי
אֲבָרְהָם אַבְוּהִי. טְמוּנִין פְּלִשְׁתָּאִי. וּמְלוֹנִין
עִפְרָא: ^{טז} וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ
אֶל-יִצְחָק לֵךְ מֵעַמּוֹנוּ
כִּי-עֲצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד: וַאֲמַר
אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק. אִיזִיל מֵעַמְנָא. אָרִי
תְקִיפַת מְנַנָּא לַחֲדָא: ^{יז} וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם
יִצְחָק וַיֵּחַן בְּנַחַל-גְּרָר וַיֵּשֶׁב
שָׁם: וַאֲזַל מִתְּמַן יִצְחָק. וּשְׂרָא בְּנַחְלָא
דְּגְרָר וַיְתִיב תַּמָּן: ^{יח} וַיֵּשֶׁב יִצְחָק
וַיַּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם
אֲשֶׁר חָפְרוּ בְּיַמֵּי אֲבָרְהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם
פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אֲבָרְהָם וַיִּקְרָא לָהֶן
שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר-קָרָא לָהֶן אָבִיו: וְתַב יִצְחָק.
וְחִפְר יֵת בְּיָרִי דְמֵיָא. דְחִפְרוּ בְּיוֹמֵי אֲבָרְהָם אַבְוּהִי. וְטְמוּנִין פְּלִשְׁתָּאִי.
בְּתַר דְּמִית אֲבָרְהָם. וַקְרָא לְהוֹן שְׁמֵהֶן. כַּשֵּׁמֵהֶן. דְּהוּוּ קָרִי לְהוֹן אַבְוּהִי:
^{יז} וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי-יִצְחָק בְּנַחַל וַיִּמְצְאוּ-שָׁם בְּאֵר
מַיִם חַיִּים: וְחִפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחְלָא. וַאֲשַׁפְחוּ תַמָּן. בִּיר דְּמֵיִן

— רס"י —

שאמרו תקלה הם לנו מפני הגיסות הבאות עלינו. טמונין פלשתאי לשון סתימה, ובלשון משנה (פסחים מז ב) מטמטם את הלב: אביו. ופלשתים סתמום, מקדם שנסע יצחק

זלק הדקדוק: ^{טז} כי-עצמת ממנו מאד. סימן מנצפ"ך לגאולה. כ"כ בתיגאן וצל"ע:

תפסיר רס"ג

כ) פכיאצם רעאהו אלכלוין רעאהו יצחק. קאילין אלמא לנא. פסמאהא שגלא. למא אשתגלו מעה: כא) ולמא חפרו ביר אכרי. כאצמו איציא עליהא. פסמאהא דאית אלענאד: כב) תים אנתקל מן תים. וחפר ביר אכרי. ולם יכאצמוה עליהא. פסמאהא דאית אלסעה. לאנה קאל. אלאן יוסיע אללה לנא. ונמינא פי אלבלד: כג) תים צעד מן תים אלי ביר סבע: כד) פתגלא לה אללה פי תלך אללילה. וקאל. אנא אלאה אברהים אביד. לא תכאף

נְבִעִין: ב וַיִּרְיֹבוּ רֵעֵי גֵרָר עַם־רֵעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: ונצו רעוּתא דגרר. עם רעוּתא דיצחק. למימר דילנא מיא. וקרא שמה דבירא עשק. ארי אתעסקו עמיה: כא וַיַּחֲפְרוּ בְּאֵר אַחֲרֵת וַיִּרְיֹבוּ גַם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שְׁטָנָה: וחפרו ביר אחרי. ונצו אף עלה. וקרא שמה שטנה:

כב וַיִּעְתֶּק מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרֵת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחוֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי־עָתָה הָרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ: ואסתלק מתמן. וחפר ביר אחרי. ולא נצו עלה. וקרא שמה רחובות. ואמר. ארי כען. אפתי יי. לנא ונפוש בארעא: ס רב רב ס רב רב (דביעי) כג וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שֶׁבַע: וסליק מתמן לבאר שבע: כד וַיִּרְא אֱלֹהֵי יְהוָה בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אַבְיָד אֵל־תִּירָא כִּי־אַתָּה אֲנֹכִי וּבְרַכְתִּיךָ

— כש"י —

מגרר חור וחפרו: כ עשק. ערעור: כי וערעור: כא שטנה. וייסימוי"ט [נוק]: כב ופרינו התעשקו עמו. נתעשקו עמו עליה במריבה בארץ. כתרגומו ונפוש בארעא: זלק הדקדוק: כב הרחובות. בתאג אחד מצאתי כאן פסיק וצ"ע:

תפסיר רס"ג

והרביתי את זרעך בעבור

אברהם עבדי: ואתגלי ליה יי

בליליא ההוא. ואמר. אנא. אלהיה

דאברהם אבך. לא תדחל ארי בסעדך

מימרי. ואברכנך ואסגי ית בנך. בדיל

אברהם עבדי: כה ויבן שם מזבח

ויקרא בשם יהוה ויט-שם

אהלו ויכרו-שם עבדי-

יצחק באר: ובנא תמן מדבחא.

וצלי בשמא די. ופרסיה תמן למשכניה.

וכרו תמן עבדי יצחק בירא:

ואבימלך אליו מגרר ואחזת מרעהו

ופיכל שר-עבאו: ואבימלך. אתא לותיה מגרר. וסיעת

מרחמוהי. ופיכל רב חיליה: כה ויאמר אלהם יצחק מדוע

באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני

מאתכם: ואמר להון יצחק. מדין אתיתון לותי. ואתון סגיתון יתי.

ושלחתוני מלותכון: כה ויאמרו ראו ראינו כי-היה

פאני מעך. אבארך פיך

ואפתיר נסלך. בסבב אברהים

עבדי: כה) ובנא תים מדבחא.

ודעא באסם אלה. ומד תים

כביאה. וכרו תים עביד יצחק

בירא: כו) ואבימלך. צאר

אליה מן אלכלויץ. ואחזת

נדימה. ופיכל רייס גישה:

כו) פקאל להם יצחק. מא

באלכם גיתמוני. ואתם

שניתמוני וטרדתמוני מן

ענדכם: כח) קאלו. אנא ראינא

אן אלה מעך. פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כח) פקלנא. יכון

כי ואחזת מרעהו. כתר גומו וסיעת מרחמוהי. סיעת מאוהביו. ויש פותרין מרעהו מ' מיסוד התבה, כמו (שופטים יד יא) שלשים מרעים דשמשון. כדי שתהיה תבת ואחזת דבוקה, אבל אין דרך ארץ לדבר על המלכות בן סיעת אוהביו, שאם בן כל סיעת אוהביו הוליק עמו ולא הנה לו אלא סיעה אחת

— כש"י —

יְהוָה | עִמָּךְ וְנֹאמַר תְּהִי
 נָא אֱלֹהֵי בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹ
 וּבֵינֶךָ וּנְכַרְתָּהּ בְּרִית עִמָּךְ׃
 וַאֲמָרוּ. מִחֲזָא חֲזִינָא אַרִי הוּוּהּ מִימְרָא דִּי
 בְּסַעְדָךְ. וַאֲמַרְנָא. תַתְּקִיִּים פְּעֵן מוֹמְתָא.
 דְהוֹת בֵּין אַבְהָתָנָא בֵּינָנָא וּבֵינֶךָ. וְנִגְזַר
 קָיָם עִמָּךְ׃ **אִם-תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ
 רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעַנּוּךָ
 וּכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-
 טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ בְּשָׁלוֹם אֶתְּהָ**

תפסיר רס"ג

חרג ביננא ובינך. ונעאחודך
 עהדא: כט) אלא תצנע בנא
 שרא. כמא למ נודיך
 (קרי: נאדיך). וכמא צנענא
 מעך כירא מחציא. ואטלקנאך
 בסלאם. פאנת אלאן מבארך
 אלה: ל) פצנע להם מגלסא.
 אכלו פיה ושרבו: לא) ואדלגו
 באלגידאה. פתלף כל אמר
 לאכיה. ואטלקהם יצחק. ומצו
 מן ענדה בסלאם: לב) פלמא
 כאן פי דילך אליום. גאו עביד
 יצחק. ואכברוה בסבב אלביר
 אלדי חפרו וקאלו לו קד

עֲתָה בְּרוּךְ יְהוָה׃ אִם תַּעֲבִיד עִמָּנָא בִישָׂא. כְּמָא דְלֹא
 אַנְזִיקְנֶךָ. וּכְמָא דְעַבְדְנָא עִמָךְ לְחוּד טָב. וְשִׁלְחֶנְךָ בְּשָׁלָם. אֶת פְּעֵן
 בְּרִיכָא דִּי׃ **(חמישי) ל וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ
 וַיִּשְׁתּוּ׃** וְעַבְד לְהוֹן מִשְׁתִּיא. וַאֲכָלוּ וַשְׁתִּיאוּ׃ **לז וַיִּשְׁכְּימוּ
 בַבֶּקֶר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק
 וַיֵּלְכוּ מֵאֲתוֹ בְּשָׁלוֹם׃** וַאֲקַדִּימוּ בְּצַפְרָא. וְקִיִּימוּ גְבַר
 לְאַחוּהִי. וְשִׁלְחֶנּוּ יִצְחָק. וַאֲזָלוּ מְלֻוֹתִיָּה בְּשָׁלָם׃ **לב וַיְהִי | בַּיּוֹם
 הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת
 הַבְּאֵר אֲשֶׁר חִפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצְּאֵנוּ מַיִם׃** וְהוּוּהּ
 בְּיוֹמָא הַהוּא. וְאֲתוּ עַבְדֵי יִצְחָק. וְחִוִּיאוּ לִיה. עַל עֵיֶסֶק בִּירָא דְחִפְרוּ.

— רס"ג —

האלה אשר בינותינו מימי אביך, תהי בשאמרנו (לעיל פסוק טז) לך מעמנו:
 גם עתה בינינו ובינך: כט לא נגענוך. אתה. גם אתה עשה עמנו כמו כן:

תפסיר רס"ג

וגדנא מאא: לג) פסמאהא סבעה. לדיאלך אסם אלקרזיה ביר סבע. אליי הדיא אליום: לד) ולמא פאן עשו אבן ארבעין סנה. תזווג באמראה אסמיהא יהודית. אבנהי בארי אלחתי. ובשמת. אבנהי אלון אלחתי: לה) פכאנתא מכיאלפתא. ראי יצחק ורבקה: כז א) ולמא שאדי יצחק. קאמתא עיניה מן אן ינציר.

ואמרו ליה אשכחנא מיא: לג ויקרא אתה שבעה על בן שם העיר באר שבע עד היום הזה: וקרא יתה שבעה. על בן שמה דקרתא באר שבע. עד יומא הדין: ס ❀ חמטטי ❀ לד ויהי עשו בן-ארבעים שנה ויקח אשה את-יהודית בת-

בארי החתי ואת-בשמת בת-אילן החתי: והיה עשו בר ארבעין שנין. ונסיב אתתא ית יהודית. בת בארי חתאה. וית בשמת. בת אילון חתאה: לה ותהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה: והואה מסרבן ומרגזן. על מימר יצחק ורבקה: ס כז ויהי כיוזקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את-עשו | בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני: והיה כד סיב יצחק. וכהיא עינוהי מלמחזי.

— כ"י —

לכ מרת רוח. לשון המראות רוח, כמו (דברים ט כז) ממרים הייתם כל מעשיהן היו לעצבון: ליצחק ולרבקה. שהיו עובדות עבודה זרה: כז 6 ותכהין. בעשן שלאלו. דבר אחר כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו. דבר אחר

לג שבעה. על שם הברית: לו בן ארבעים שנה. עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר (תהלים פ יד) יכרסמנה חזיר מיער, החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור, כך אלו [אלופי עשו] גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים. כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים מתחת בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן ארבעים אמר אבא בן ארבעים שנה נשא אשה, אף אני בן:

תפסיר רס"ג

פנאדי בעשו אבנה אלאכבר.
וקאל לה יא אבני. קאל לביד:
(ב) קאל. הודיא קד שכית. ולם
אעלם יום מותי: (ג) ואלאן
פאחמל אלתד. סלאחד וקוסד.
ואכירג אלי אלצחרא. וצד לי
צידא: (ד) ואצלחה לי אלואנא
כמא אהב. ואיתני בה ואכל
מנה. לפי תבארךד נפסי קבל אן
אמות: (ה) פסמעת רבקה. חין
כלם יצחק בדיאלד עשו אבנה.
פלמא מצי עשו אלי אלצחרא.
ליצטאד צידא יאתי בה:

וקרא. ית עשו בריה רבא. ואמר ליה
ברי. ואמר ליה האנא: **וַיֹּאמֶר**
הֲנֵה־נָא זִקְנָתִי לֹא יָדַעְתִּי
יוֹם מוֹתִי: ואמר. הא כען סיבית.
לית אנא ידע יום מותי: **וְעַתָּה**
שָׂא־נָא כְּלִיךָ תְּלִיךָ
וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה
לִי (כ' צידה) **צִיד:** וכען סב כען זינד.
סיפד וקשתך. ופוק לחקלא. וצוד לי

צידא: **וַעֲשֵׂה־לִּי מְטַעֲמִים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי**
וְהָבִיֵּאָה לִּי וְאֹכְלָה בְּעֵבֹר תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי
בְּטָרִם אֲמוֹת: ועביד לי תבשילין. כמא דרחימית. ואעיל לי
ואיכול. בדיל. דתברכך נפשי עד לא אמות: **וְרִבְקָה**
שָׁמְעַת בְּדַבַּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנֹו וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו
הַשָּׂדֶה לְצוּד צִיד לְהָבִיא: ורבקה שמעת. פד מליל

— רס"י —

שמא לפרק אמי. שמא לפרק אבא:
ג תליד. חרבך שדרך לתלותה: **שָׂא נָא.**
לשון השחזה כאותה ששנינו (ביב כח 6) אין
משחזין את הסכין אבל משיאה על גבי
חברתה. חדר סכינך ושחוט יפה. שלא
תאכילני נבלה: **וְצוּדָה לִי.** מן ההפקר ולא
מן הגול: **כ לְצוּד צִיד לְהָבִיא.** מהו להביא.
אם לא ימצא ציד יביא מן הגול:

כדי שיטול יעקב את הברכות: **ז לֹא יָדַעְתִּי**
יוֹם מוֹתִי. אמר רבי יהושע בן קרחה.
אם מגיע אדם לפרק אבותיו ודאג חמש
שנים לפניהם וחמש לאחר בן. ויצחק היה
בן מאה עשרים ושלש. אמר שמא לפרק
אמי אני מגיע. והיא מתה בת מאה
עשרים ושבע והריני בן חמש שנים סמוך
לפרקה. לפיכך לא ידעתי יום מותי.

שמנו רמור (ו) שֶׂא־נָא. יש להפריד הדבקים דלא לישתמע שָׂא.

תפסיר רס"ג

יצחק. עם עֲשׂו בְּרִיה. וְאִזְל עֲשׂו לְחַקְלָא.

לְמַצַּד צִידָא לְאִיתָאָה: וְרַבְקָה

אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב בְּנֵה

לְאִמֹר הִנֵּה שְׁמַעְתִּי

אֶת-אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֶל-עֲשׂו

אֲחִיךָ לְאִמֹר: וְרַבְקָה אָמְרָת.

לְיַעֲקֹב בְּרָה לְמִימְרָה. הָא שְׁמַעִית מִן

אָבוּךָ. מִמְּלִילָא עִם עֲשׂו אֲחוּךָ לְמִימְרָה:

הַבִּיָּאָה לִי צִיד וְעֲשֵׂה-לִי

מִטְעָמִים וְאֹכְלָה וְאִבְרַכְכָּה

לְפָנַי יְהוָה לְפָנַי מוֹתִי: אִיתָא לִי צִידָא. וְעֵבִיד לִי תַבְשִׁילִין

וְאִיכֹל. וְאִבְרַכְכָּךְ: קָדָם יי קָדָם מוֹתִי: הָ וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע

בְּקֹלִי לְאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָךְ: וּבַעַן פְּרִי קִבִּיל מִנִּי.

לְמָא דְאָנָא מְפַקְדָא יְתָךְ: ט לְךָ-נָא אֶל-הַצֹּאֵן וְקַח-לִי

מִשָּׁם שְׁנֵי גְדִי עֲזִים טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אֲתָם

מִטְעָמִים לְאֲבִיךָ כְּאֲשֶׁר אָהָב: אִיזִיל פְּעֵן לְעֵנָא. וְסָב

לִי מִתְמָן. תְּרִין. גְּדִי עֲזִין טָבִין. וְאֶעֱבִיד יְתָהוֹן תַּבְשִׁילִין. לְאָבוּךָ כְּמָא

דְּרַחִים: וְהִבֵּאת לְאֲבִיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר

(ו) קאלת ליעקב אבנהא. הודיא קד סמעת יצחק אביך. יקול לעשו אביך קאילא: (ז) איתני בציד. ואצלחה לי אלואנא אכל מנה. חתי אבארבך. בין ידי אללה קבל מותי: (ח) ואלאן יא אבני אקבל מני. מא אמרד בה: (ט) אמין אלי אלגנם. וכדי לי מן תים. גדיין מן אלמאעז גידיין. אצלחהמא אלואנא. לאביך כמא יחב: (י) ותדכ להמא אלי אביך ואכל מנהמא. לפי יבארבך קבל מותה:

— כש"י —

לפני ה'. ברשותו שוספים על ידי: ט וקח לי. משלי הם ואינם גול, שפך כתב לה יצחק בכתבתה לטול שני גדיי עזים בכל יום: שני גדיי עזים. וכי שני גדיי עזים הנה מאכלו שלי יצחק, אלא האחד הקריב לפסחו והאחד עשה מטעמים. בפרקי דרבי אליעזר (פיק לז): כְּאֲשֶׁר אָהָב. כי טעם הגדי כטעם הצב:

תפסיר רס"ג

יא) קאל להא. הודיא עשו אכי רגל שעראני. ואנא רגל אגרד: יב) לעל אבי אן יגסני. פאציר ענדה פאללאעב. ואגלב עלי נפסי. לענה ולא ברפה: יג) קאלת לה אמה. עלי אסתדפאע לענתך יא אבני. לכן. אקבל מני ואמין כיד לי דיאלך: יד) פמציא ואכדי דיאלך. ואתי בה אלי אמה. וצנעתה אלואנא. פמא אחב אביה: טו) פאכדית רבקה. תיאב עשו. אבנהא אלאכפר

יְבָרְכֶךָ לְפָנַי מוֹתוֹ: וְתַעֲלֵל לְאָבוֹךָ וַיִּיכֹל. בְּדִיל דִּיבְרַכְנָךְ קָדָם מוֹתִיָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-רַבְקָה אִמּוֹ הֲיֵן עֲשׂוֹ אָחִי אִישׁ שָׁעַר וְאָנֹכִי אִישׁ חֶלֶק: וַאֲמַר יַעֲקֹב. לְרַבְקָה אִמִּיָּה. הָא עֲשׂוֹ אָחִי גְבַר סַעְרָן. וְאָנָּה גְבַר שְׁעִיעַ: אֹיְלֵי יִמְשְׁנִי אָבִי וְהֵייתִי בְּעֵינָיו כַּמֶּתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי

עָלַי קָלְלָה וְלֹא בְרָכָה: מָאִים יְמוֹשְׁנֵי אָבָא. וְאִיְהִי בְּעֵינֵיהִי כַּמֶּתְלַעֵב. וְאִיתִי עָלַי. לְוֹטִין וְלֹא בְרַכָּן: וְהִתְאָמַר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלְלַתְךָ בְּנֵי אֲדָ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֹךְ קַח-לִי: וְאָמַרְת לִיָּה אִמִּיָּה. עָלִי אֶתְאָמַר בְּנִבּוּאָה דְלֹא יִיתוֹן לְוֹטִיא עֲלֶךְ בְּרִי. בְּרַם. קַבִּיל מְנִי וְאִיזִיל סַב לִי: וְיִלְדְךָ וְיִקְח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וְתַעֲשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו: וְאִזֵּל וְנָסִיב. וְאִיתִי לְאִמִּיָּה. וְעַבְדַת אִמִּיָּה תַבְשִׁילִין. כַּמָּא דְרַחִים אָבוּהִי: וְתִקַּח רַבְקָה אֶת-בְּגָדֵי עֲשׂוֹ בְּנָה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֹת אֲשֶׁר אֶתָּה בַּבַּיִת

— רס"י —

יא איש שער. בעל שער: יז ימשני. כמו (דברים כח כט) ממשש בצוקרים: טו החמודות. הנקיות, כתר גומו דכיתא. דבר אחר שחמד אותן מן נמרוד: אשר אתה בבית. והלא כמה נשים היו לו והוא מפקיד אצל אמו, אלא שהיה בקי במעשיהן וחושדן:

תפסיר רס"ג

וּתְלַבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה

הַקָּטָן: וְנָסִיבֵת רַבְקָה יֵת לְבוּשֵׁי עֶשָׂו.

בְּרַה רַבָּא דְכִיִּיתָא. דְעַמָּה בְּבֵיתָא.
וְאַלְבִּישֵׁת יֵת יַעֲקֹב בְּרַה זְעִירָא:

וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעֵזִים

הַלְּבִישָׁה עַל-יָדָיו וְעַל

חֻלְקַת צֹואָרָיו: וְיֵת. מִשְׁבֵּי דְגְדֵי

בְּנֵי עֵזִי. אֲלַבִּישֵׁת עַל יְדוּהֵי. וְעַל שְׁעִיעוֹת

צוּרֵיה: וְתַתָּן אֶת-

הַמַּטְעָמִים וְאֶת-הַלֶּחֶם

אֲשֶׁר עָשִׂתָּה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיְהִי־יָת תַּבְשִׁילֵיָא. וְיֵת

לְחֵמָא דְעַבְדַּת. בְּיָדָא דְיַעֲקֹב בְּרַה: וַיָּבֵא אֶל-אָבִיו

וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי מִי אֶתָּה בְּנִי: וְאַתָּא לֹוֹת

אָבוּהִי וַאֲמַר אָבָא. וַאֲמַר הָאָנָא מִן אֵת בְּרִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב

אֶל-אָבִיו אֲנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךְ עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר

דְּבַרְתָּ אֵלַי קוּם-נָא שְׁבָה וְאֲכַלְהָ מְצִידֵי

בְּעֵבוֹר תְּבַרְכְּנִי נַפְשֶׁךְ: וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאָבוּהִי. אָנָּא עֵשָׂו

בּוֹכְרֶךְ. עַבְדִּית. כְּמָא דְמַלִּילְתָּא עִמִּי. קוּם כְּעַן אֶסְתַּחֲר. וְאֲכֹל מְצִידֵי.

בְּדִיל דְתַבְרַכְנִי נַפְשֶׁךְ: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל-בְּנָו מַה-זֶּה

— כ"ח —

יט אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךְ. אָנֹכִי הַמּוֹבִיא לָךְ. כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ אֵלַי: שְׁבָה. לְשׁוֹן מִיסַב

וְעֵשָׂו הוּא בְּכֹרֶךְ: עָשִׂיתִי. כְּמָה דְבַרְתִּי. עַל הַשְּׁלַחָן. לְכַף מִתּוֹרָגָם אֶסְתַּחֲר:

זולק הדקדוק: "בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה. כ"ה בתיגאן הטפחא ביעקב:

תפסיר רס"ג

אסרעת אלוגוד יא אבני קאל.
אן אללה רבך ופק בין ידיה:
כא) קאל. תקדם חתי אגסך יא
אבני הל אנת. אבני עשו אם
לא: כב) פתקדם אליה וגסה.
פקאל. אלצות צות יעקוב.
ואלדין ידי עשו: כג) פלם
ית' בתה. אד' פאנת ידאה. פידי
עשו אכיה שעראניתין.
פבארכה: כד) בל קאל לה. אנת
אבני עשו. קאל אנא הו:
כה) קאל. קדם לי חתי אפל מן

מֵהֵרָתָ לְמִצָּא בְּנֵי וַיֹּאמֶר
כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְפָנַי: וְאָמַר יִצְחָק לְבִרְיָהּ. מְדִין.
אוֹחִיתָא לְאַשְׁכְּחָא בְּרִי. וְאָמַר. אָרִי זְמִין.
יִי אֱלֹהֶךָ קִדְמִי: כֹּא וַיֹּאמֶר יִצְחָק
אֶל-יַעֲקֹב גְּשָׁה-נָּא וְאִמְשָׁךְ
בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עֵשָׂו
אִם-לֹא: וְאָמַר יִצְחָק לְיַעֲקֹב. קִרְב

כְּעַן וְאִמְוֹשְׁנֶךָ בְּרִי. הָאֵת דִּין. בְּרִי עֵשָׂו אִם לֹא: כֶּב וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב
אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב
וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו: וַקְּרִיב יַעֲקֹב. לֹת יִצְחָק אָבוּהִי וּמְשִׁיָּה.
וְאָמַר. קָלָא קְלִיָּה דְיַעֲקֹב. וַיִּדְיָא יְדֵי עֵשָׂו: כֶּג וְלֹא הִבִּירוּ
כִּי-הָיוּ יָדָיו כִּי עֵשָׂו אָחִיו שְׁעָרָת וַיְבָרְכֵהוּ:
וְלֹא אִשְׁתַּמּוּדְעִיָּה. אָרִי הוֹאָה יְדוּהִי. כִּי עֵשָׂו אָחוּהִי סְעָרְנִין. וַבְּרָכִיָּה:
כֶּד וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְּנֵי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אָנִי: וְאָמַר.
אֵת דִּין בְּרִי עֵשָׂו. וְאָמַר אָנָּא: כֶּה וַיֹּאמֶר הַגְּשָׁה לִי וְאִכְלָה
מִצֵּיד בְּנֵי לְמַעַן תְּבָרְכֶנִי נַפְשִׁי וַיִּגַּשׁ-לוֹ וַיֹּאכַל

— רס"ג —

כא גשה נא ואמשך. אמר יצחק בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו וזה אמר (פסוק כ) כי הקרה ה' אליהי: כב קול יקום אבי: כד ויאמר אני. לא אמר אני עשו

זולק הרקדוק: כא ואמשך. השי"ן בשוא נח ברוב התיגאן:

תפסיר רס"ג

וַיבֹּא לוֹ יֵין וַיִּשְׁתֶּה: וַאֲמַר. קָרִיב
 קָדְמִי וַאֲיִכּוֹל מְצִידָא דְּבָרִי. בְּדִיל
 דְּתִבְרַכְנָךְ נַפְשִׁי. וְקָרִיב לִיה וְאָכַל. וְאֵעִיל
 לִיה חֲמֵרָא וּשְׁתִּי: כּוּ **וַיֹּאמֶר אֱלֹוִי**
יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה-נָא
וּשְׁקָה-לִי בְּנִי: וַאֲמַר לִיה יִצְחָק
 אָבוּהִי. קָרִיב בְּעֵן וְשָׁק לִי בְּרִי: כּוּ **וַיִּגַּשׁ**
וַיִּשְׁק-לוֹ וַיֵּרַח אֶת-רִיחַ
בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרִיחַ
שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה: וְקָרִיב וְנִשְׁיֵק לִיה. וְאָרִיחַ. יֵת רִיחַ
 לְבוֹשׁוֹהִי וּבְרַכִּיהָ. וַאֲמַר. חֲזִי רִיחָא דְּבָרִי. כְּרִיחַ חֲקֵלָא. דְּבְרַכִּיהָ יֵין:
[טש"י] כּוּ וַיִּתֵּן-לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם
וּמִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וְתִירֹשׁ: וַיִּתֵּן לָךְ יֵין. מִטַּלָּא

— טש"י —

אלא אָנִי: כּוּ וַיֵּרַח וּגוֹי. וְהֵלֵא אֵין רִיחַ רַע
 יוֹתֵר מִשְׁטַף הָעוֹיִם, אֵלֵא מִלְמַד שְׁנִכְנִסָּה עִמּוֹ
 רִיחַ גַּן עֵדֶן: **כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ ה'.**
 שְׁנֵתֵן בּוֹ רִיחַ טוֹב, וְזֶה שְׂדֵה תְּפִיחִים, בֵּן
 דְּרָשׁוּ רְבוּתֵינּוּ וְכָרוּנָם לְבְרַכָּה: כּוּ וַיִּתֵּן לָךְ.
 יִתֵּן וַיִּחְזוֹר וַיִּתֵּן. וְלִפִּי פִּשְׁטוֹ מוֹסֵב לְעֵנִין
 הָרֵאשׁוֹן רְאֵה רִיחַ בְּנִי שְׁנֵתֵן לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, כְּרִיחַ שְׂדֵה וּגוֹי וְעוֹד יִתֵּן לָךְ מִטַּל
 הַשָּׁמַיִם וּגוֹי: **הָאֱלֹהִים.** מֵהוּ הָאֱלֹהִים, בְּדִין,
 אִם רְאוּי לָךְ יִתֵּן לָךְ, וְאִם לֹא לֹא יִתֵּן לָךְ.
 אֲבָל לְעֵשׂוֹ אָמַר מִשְׁמַנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה

זֶלֶק הַדְּקֻדּוֹק: כּוּ גְשָׁה נָא וְשְׁקָה-לִי. הַשׁוֹא שְׁבִשִׁי"ן נַח מִטַּעַם הַמִּקֵּף. וְעֵינִין בְּמַחְבֵּרַת שְׁבִרִישׁ
 הַתִּיגָאן. וְכ"כ הַרמ"ל מִטַּעַם שְׁאִין כַּאֲן גַּעִיא:

תפסיד רס"ג

(כט) יכ'דמוך אלאמם. ותכ'ציע
לך אלאחזאב. וכן מולא
אכ'ותך. ונכ'ציע לך בני אמך.
לאענד מלעון. ומבארפך
מבארך: (ל) פלמא פרג' יצחק
מן תבריד יעקוב. כאן כמא
כ'רג מן בין ידיה. ועשו
אכ'יה. אקבל מן צידה:
(לא) פ'צנע הו איצ'א אלואנא.
ואתא בהא אלי אביה.
וקאל. יקום אבי ויאכל מן ציד
אבנה. לפי תבארפני נפסד:

דשמ'יא. ומטובא דארעא. וסגיות עבוד

וחמר: כט **יעבדוך עמים**

וישתחוו לך לאמים הוה

גביר לאחיד וישתחוו לך

בני אמך ארריך ארור

ומברכך ברוך: יפלחונך

עממין. וישתעבדון לך מלכון. הוי

רב לאחד. ויסגדון לך בני אמך.

ליטך יהון ליטין. ובריכך יהון בריכין:

ויהי כאשר

❁ טבב'ע'ר' בספרי תיטון ❁

כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא

יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא

מצידו: והוה. פד שיצי יצחק לברכא ית יעקב. והוה. פרם מפק

נפק יעקב. מן קדם יצחק אבוהי. ועשו אחוהי. על מצידיה:

ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר

לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר

תברכני נפשך: ועבד אף הוא תבשילין. ואעיל לאבוהי. ואמר

לאבוהי. יקום אבא ויכול מצידא דבריה. בדיל דתברכנני נפשך:

— כ"ט —

תחלתם יסורים וסופן שלוה, ואורריהם
ומצעריהם קודמים למברכיהם, לפיכך
יצחק הקדים קללת אוררים לברכת
מברכים. והרשעים תחלתן שלוה וסופן,
יסורין לפיכך בלעם הקדים ברכה
לקללה: **ליצא יצא**. זה יוצא וזה בא:

כט בני אמך. ויעקב אמר ליהודה (לכלן מט ט)
בני אביר, לפי שהיו לו בנים מכמה אמהות,
וכאן שלא נשא אלא אשה אחת אמר בני
אמך: ארריך ארור ומברכך ברוך.
ובבלעם הוא אומר (במדבר כד ט) מברכך
ברוך ואורריך ארור. הצדיקים

תפסיר רס"ג

(לב) פקאל לה מן אנת. קאל. אנא אבנד בפרך עשו: (לג) פזעג יצחק זעגה עצימה גדא. וקאל מן הו אלדי אצטאד צידא ואתאני בה. פאפלת מנה. קבל אן תגי ובארפתה. וליכון איציא מבארפא: (לד) פלמא סמע עשו פלאם אפיה. צרד צרכיה. עצימה ומרה גדא. וקאל לה. בארכני אנא איציא יא אבאה: (לה) קאל. קד גא אכיד במכר. ואכיד ברפתד: (לו) קאל נעמא

לֵב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו
מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנִי בְנֶךָ
בְּכֹרְךָ עֲשׂוֹ: וַאֲמַר לִיה. יִצְחָק
אָבוּהִי מִן אֵת. וַאֲמַר. אָנֹא. בְּרַךְ בּוֹכְרְךָ
עֲשׂוֹ: לֵג וַיִּחַרַד יִצְחָק חֲרָדָה
גְּדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־
אֲפֹא הוּא הַצֵּד־צִיד וַיָּבֵא
לִי וְאָכַל מִכֹּל בְּטָרִם תְּבוּא
וַאֲבִרְכֵהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה:

ותנה יצחק תוהא רפא עד לחדא. ואמר. מן הוא דיכני. דצד צידא ואעיל לי. ואכלית מבולא. עד לא תיעול ובריכתיה. אף בריך יהי: לֵד כְּשָׁמַע עֲשׂוֹ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צִעֲקָה
גְּדֹלָה וּמְרָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי
גַם־אָנִי אָבִי: כַּד שָׁמַע עֲשׂוֹ יֵת פִּתְגָמֵי אָבוּהִי. וַצּוּחַ צּוּחָא.
רְפָא וּמְרִירָא עַד לַחְדָּא. וַאֲמַר לְאָבוּהִי. בְּרִיכְנִי אָף לִי אָפָא:
לֵה וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיד בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ:
וַאֲמַר. עַל אַחִיד בְּחֻכְמָא. וְקָבִיל בְּרַכְתְּךָ: לֵד וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא

— רס"י —

לג ויחרד. כתרגומו ותוה לשון תימה. שבקשתי לטעום טעמתי בו: גם ברוך ומדרשו ראה גיהנם פתוחה מתחתיו: מי אפוא. לשון לעצמו. משמש עם פמה דברים. אפוא איה פה, מי הוא ואפוא הוא הצד ציד: ואכל מפל. מכל טעמים זלק הדקדוק: הוא הצד ציד. הקמץ רחב מפני המאריך: הכי קרא שמו. תיבת קרא מלרע:

שָׁמוּ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה
 פְּעָמִים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח
 וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח בְּרַכְתִּי
 וַיֹּאמֶר הֲלֹא-אֶצְלָתָ לִי
 בְרָכָה: וַאֲמַר. יְאוּת קָרָא שְׁמִיָּה
 יַעֲקֹב. וְחֲכַמְנִי דָּנָן תִּרְתִּין זְמַנִּין. יֵת
 בְּכִירוּתִי נְסִיב. וְהָא כְּעַן קָבִיל בְּרַכְתִּי.
 וַאֲמַר. הֲלֹא שְׁבַקְתָּ לִּי בְרָכָא: לָּהּ וַיַּעַן

תפסיר רס"ג
 סמי יעקוב. אד' תעקבני
 מרתין. אלאולה אכ'ד' בכורתני.
 ואלאן אכ'ד' ברפתני. תים קאל.
 אלא בקית לי ברפה:
 (לו) פאגאבה וקאל. הודיא קוד
 צ'ירתה מולאך. וגמיע אכ'דתה
 געלתהם לה עבידא. ובאלבר
 ואלעציר אסנדיתה. ולך אלאן.
 מא אצנע יא אבני: לח) פקאל
 עשו לאביה. אברפה ואחודה
 היא לך יא אבה. בארפני אנא

יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂו הֵן גְּבִיר שְׁמַתִּיו לָךְ
 וְאֶת-כָּל-אָחִיו נָתַתִּי לוֹ לְעֲבָדִים וְדָגַן וְתִירֹשׁ
 סִמְכַתִּיו וּלְכָה אִפּוּא מָה אַעֲשֶׂה בְּנִי: וְאֵתִיב יִצְחָק
 וַאֲמַר לַעֲשׂו. הָא רַב. שׁוֹיִתִּיָּה עֲלוּךְ וַיֵּת כָּל אַחוּהִי. יְהִיִּת לִיָּה לְעַבְדִּין.
 וּבְעֵבוּר וּבְחֲמַר סְעֵדְתִּיָּה. וְלָךְ כְּעַן מָה אַעֲבִיד בְּרִי: לָּהּ וַיֹּאמֶר
 עֲשׂו אֶל-אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא-לָךְ אָבִי
 בְּרַכְנִי גַם-אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עֲשׂו קִלּוֹ וַיִּבְדָּךְ:

— כ"ט —

וכמו. ויש מתרגמין וְחֲכַמְנִי נְתַחֲכֵם לִי:
 אֶצְלָתָ. לשון הפרשה, כמו (צמדכ יא כג)
 וַיִּצְלָ: לוֹ הֵן גְּבִיר. בְּרָכָה זו שְׁבִיעִית היא
 והוא עושה אותה ראשונה, אלא אמר לו מה
 תועלת לך בְּבְרָכָה, אם תקנה נכסים של
 הם, שהרי גביר שמתיו לך ומה שקנה עבד
 קנה רבו: וּלְכָה אִפּוּא מָה אַעֲשֶׂה. אֵיָּה פֹּה
 אֶבְקֵשׁ מָה לַעֲשׂוֹת לָךְ: לֹא הַבְּרָכָה אַחַת.
 ה"א זו ממששת לשון תימדה, כמו (צמדכ יג ט)
 הַבְּמִתְנַיִם, (צמדכ יג ט) הַשְּׂמֵנָה הִיא

(לקמן כט טו) הָכִי אָחִי אַתָּה, שְׁמָא לָכָּךְ נִקְרָא
 שָׁמוּ יַעֲקֹב עַל שֵׁם סוּפוּ שֶׁהוּא עֵתִיד לְעַקְבֵּנִי.
 תְּנַחֲמוּמָא (תנחומא יט כג) לְמָה חָרַד יִצְחָק, אָמַר
 שְׁמָא עֲוֹן יֵשׁ בִּי שֶׁבְּרַכְתִּי הִקְטַן לִפְנֵי הַגָּדוֹל,
 וְשִׁנִּיתִי סֵדֵר הַיְחָס. הַתְּחִיל עֲשׂו מִצַּעַק
 וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעָמִים, אָמַר לוֹ אָבִיו מָה עָשָׂה
 לָךְ, אָמַר לוֹ אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח, אָמַר בְּכֹרְ
 הִיִּתִי מִצַּר וְחָרַד שְׁמָא עֲבָרְתִי עַל שׁוֹרֵת
 הַדִּין, עֲבָשִׁיו לְבָכוֹר בְּרַכְתִּי, גַּם בְּרוּךְ יְהִיָּה:
 וַיַּעֲקֹבֵנִי. בְּתַרְגוּמוֹ וְכַמּוֹנִי אַרְבֵּי וְאַרְבַּ

תפסיר רס"ג

איציא. ורפע צותה ובפי: לט) פאגאבה יצחק אביה וקאל. הודיא מן דסם אלארץ' זכון מסכנד. ומן טל אלסמא מן אלעלו: מ) ועלי' סיפך תחיא. ואכיד תכ'דם. זכון אדיא אסתולית. פכפת אצרה ען ענקד: מא) פחקד עשו עלי' יעקב. בסבב אלברפה. אלדי בארפה אביה. וקאל פי נפסה. סתקרב איאם חזן אבי. ואקתל יעקוב אכ': מב) פאכ'ברת רבקה. בפלאם עשו אבנהא

ואמר עשו לאבוי. הברכתא חדא היא לך אבא. פריכני אף לי אבא. וארים עשו. קליה ובכא: לט) ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל: ואתיב. יצחק אבוי ויאמר ליה.

הא. מטובא דארעא יהי מותבך. ומטלא דשמניא מלעילא: * מ ועל-חרבך

אתע חספל

תחיה ואת-אחיד תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך: ועל חרבך תיחי. ונת אחוד תפלת. ויהי כד יעברון בנוהי על פתגמי אוריתא. ותעדי גיריה מעל צורך: מא) וישטם עשו את-יעקב על-הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את-יעקב אחי: ונטר עשו דבבו ליעקב. על ברכתא. דברכיה אבוי. ואמר עשו בלביה. יקרבו יומי אבליה דאבא. ואקטול ית יעקב אחי: מב) ויגד לרבקה

— רס"י —

אריד בשיחי, כלומר כשיעברו ישראל את התורה, ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל ופרקת עלו וגו': מא) יקרבו ימי אבל אבי. כמשמעו, שלא אצער את אבא. ומדרש אגדה לכמה פנים יש: מב) ויגד לרבקה. ברוח הקודש הגד לה מה שעשו

(ש"ז ג לג) הכמות נבל: לט) משמני הארץ וגו'. זו איטליה שליון: מ) ועל חרבך. כמו בחרבך, יש על שהוא במקום אות ב', כמו (יחזקאל לג כו) עמדתם על חרבכם בחרבכם. (שמות ו כו) על צבאותם בצבאותם: והיה כאשר תריד. לשון צער, כמו (תהלים נה ג)

תפסיר רס"ג

אלאכבר. פּבַעַת'ת. וּדַעַת
 ביעקב אבנחא אלאצג'ר.
 וקאלת לה. הוּד'יא עשו אכיד.
 מתואעדד ליקתלך (מג) ואלאן
 יא אבני אקבל מני. וקם אמין.
 אלי לבן אכיו אלי חרון:
 (מד) וקם ענדה איאמא יסירה.
 אלי אן תרגע חמיה' אכיד:
 (מה) אלי אן ירגע ג'צ'בה ענד.
 וינסי' מא צנעת בה. ואבעת'
 ואכידך מן ת'ם. ללא
 את'כלמא פי יום ואחד:

אֶת־דְּבָרֵי עֵשָׂו בְּנֵה הַגְּדֹל
 וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לְיַעֲקֹב
 בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמֶר אֵלָיו
 הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם
 לָךְ לְהִרְגֶךָ: וְאַתְחִיב לְרַבְקָה. יֵת
 פִּתְגָמִי עֵשָׂו בְּרֵה רַבָּא. וּשְׁלַחַת. וּקְרַת
 לְיַעֲקֹב בְּרֵה זְעִירָא. וְאַמְרַת לִיה. הָא
 עֵשָׂו אָחִיךָ. כְּמִין לָךְ לְמַקְטֹלְךָ:
 וְעַתָּה בְּנֵי שְׁמַע בְּקֹלִי

וְקוּם בְּרַח־לָךְ אֶל־לְבֹן אָחִי חֲרָנָה: וּכְעַן בְּרֵי קָבִיל
 מְנִי. וְקוּם אֵיזִיל לָךְ. לֹות לְבֹן אָחִי לְחָרֹן: מַד וְיִשְׁבֹּת עִמּוֹ
 יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ: וְתִתִּיב
 עִמִּיהָ יוֹמִין זְעִירִין. עַד דְּתִתּוּב חֲמַתָּא דְאַחֹךְ: מַד עַד־שׁוּב אַף־
 אָחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשַׁלַּחְתִּי
 וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לְמָה אֲשַׁבֵּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם
 אֶחָד: עַד דִּיתוּב רֹוגְזָא דְאַחֹךְ מִנְךָ. וְיִתְנָשִׂי יֵת דְעַבְדַּת לִיה.
 וְאֲשַׁלַּח וְאִדְבְּרֶנְךָ מִתְמִין. לְמָא אַתְּכּוּל. אַף תְּרוּיכוּן יוֹמָא חַד:

רש"י

שכולה משניכם. הקובר את בניו קרוי שכול.
 וכן ביעקב אמר (לכנ מג יז) כֵּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי
 שְׁכַלְתִּי: גַּם שְׁנֵיכֶם. אם יקום עליך ואתה
 תהרגנו יעמדו בניו ויהרגוך, ורוח הקדש
 נזרקה בה ונתנבאה שביום אחד ימותו, כמו
 שמפורש בפרק המקנא לאשתו (סוטה יג ב):

מִהֲרַח בְּלָבוֹ: מִתְנַחֵם לָךְ. נחם על האחזה
 לחשוב מחשבה אחרת להתנפר לך ולהרגך.
 ומדרש אגדה כבר אתה מת בעיניו ושתה
 עליך כוס של־תנחומים. ולפי פשוטו לשון
 תנחומים, מתנחם הוא על הברכות בהריגתך:
 מִד אֲחָדִים. מועטים: מִכ לְמָה אֲשַׁבֵּל. אהיה

תפסיר רס"ג

מו) קאלת רבקה ליצחק. קוד צ'ג'רת פי חיותי. מן קבל בנאת חת. אן תזוג יעקוב באמראה מן בנאת חת. או מן בנאת אהל אלבלד. פלפוא ד'א לי חיוה: כח א) פדעא יצחק. יעקוב ובארכה. ואוצאה וקאל לה. לא תאכדי' זוגה מן בנאת פנעאן: ב) קם אמין' אלי' פדן ארם. אלי' בית בתואל ג'דך. ו'כדי' לך מן ת'ם אמראה. מן בנאת לבן כ'אלד: ג) ואלטאין אלכאפי יבארך עליך. וינמיד ויכת'רד. ויכון מנד ג'וק אמם: ד) ויעטיך ברכה אברהים. לך

וּתְאָמַר רַבְקָה אֵל-יִצְחָק
 קִצְתִּי בְחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת
 אִם-לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה
 מִבָּנוֹת-חַת כַּאֲלֵה מִבָּנוֹת
 הָאָרֶץ לְמָה לִּי חַיִּים: וְאָמַרְתַּ
 רַבְקָה לְיִצְחָק. עֲקִית בְּחַיִּי. מִן קָדָם בָּנִית
 חַתָּאָה. אִם נָסִיב יַעֲקֹב. אֶתְחַא מִבָּנֵת
 חַתָּאָה כַּאֲלִין מִבָּנֵת אַרְעָא. לְמָא לִי
 חַיִּים: כַּח א וְיִקְרָא יִצְחָק אֵל-
 יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ
 וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא-תִקַּח אִשָּׁה

מִבָּנוֹת פְּנַעֵן: וקרא יצחק. ליעקב וברוך יתיה. ופקדיה ואמר
 ליה. לא תסב אתתא מבנת פנען: ב קום לך פדנה ארם
 ביתה בתואל אבי אמך וקח-לך משם אשה
 מבנות לבן אחי אמך: קום איזיל לפדן דארם. לבית
 בתואל אבוהא דאמך. וסב לך מתמן אתתא. מבנת לבן אחוהא
 דאמך: ג ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך
 והיית לקהל עמים: ואל שדי יברך יתך. ויפשיך ויסגיך.
 ותהי לכנשת שבטין: ד ויהן-לך את-ברכת אברהם

— כס"י —

בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה: ג ואל שדי.
 מי שדי בברכותיו למתברכין מפיו יברך
 אותך: ד את ברכת אברהם. שאמר לו

מו קצתי בחיי. מאסתי בחיי:
 פה פדנה. כמו לפדן: ביתה בתואל.
 לבית בתואל. כל תבה שצריכה למ"ד

תפסיר רס"ג

ולנסלך מן בעדך. אן תחוו בלד
 ספנאך. אלד'י אעטא אללה
 אברהים: ה) פבעת' יצחק
 ביעקוב. ומצי' אלי' פדן ארם.
 אלי' לבן אבן בתואל
 אלארמני. אכזי רבקה. אם
 יעקוב ועשו: ו) פלמא עלם
 עשו. אן יצחק קד בארד יעקב.
 ובעת' בה אלי' פדן ארם.
 ליתכיד' לה מן ת'ם זוגה. ואד'
 אוצאה וקאל לה. לא תתזוג
 אמראה מן בנאת פנעאן:
 ז) פקבל יעקוב מן אביה ואמה.
 ומצי' אלי' פדן ארם:

לך ולזרעה אתך לרשתך
 את-ארץ מגריך אשר-
 נתן אלהים לאברהם: ויתן
 לך ית ברכתא דאברהם. לך
 ולבנד עמד. למירתך ית ארע

תותבותך. דיהב יי לאברהם: (שבועי)

וישלח יצחק את-יעקב
 וילך פדנה ארם אל-לבן
 בן-בתואל הארמי אחי
 רבקה אם יעקב ועשו:

ושלח יצחק ית יעקב. ואזל לפדן דארם. לות לבן בר בתואל
 ארמאה. אחוהא דרבקה. אמיה דייעקב ועשו: ויגרא עשו
 כי-ברך יצחק את-יעקב ושלח אתו פדנה
 ארם לקחת-לו משם אשה בברכו אתו ויצו
 עליו לאמר לא-תקח אשה מבנות פנען: וחזא
 עשו. ארי בריך יצחק ית יעקב. ושלח יתיה לפדן דארם. למסב ליה
 מתמן אתתא. בדברך יתיה. ופקיד עלוהי למימר. לא תסב אתתא
 מבנת פנען: מפטיר וישמע יעקב אל-אביו ואל-
 אמו וילך פדנה ארם: וקביל יעקב. מן אבוהי ומן אמיה.

— כס"י —

מלמדנו: וישמע יעקב. מחבר לעגון
 של-מעלה ויגרא עשו כי ברך יצחק ויגוי וכי
 שלח אותו פדנה ארם, וכי שמע יעקב אל
 אביו והלך פדנה ארם וכי רעות בנות פנען,

(לעיל יז ב) ואעשף לגוי גדול, (שם כב יח)
 והתברכו בזרעך. יהיו אותן ברכות האמורות
 בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הורע
 המבורך: כ אם יעקב ועשו. איני יודע מה

תפסיר רס"ג

וְאֵזֶל לְפַדְן דְּאָרְסִי: ח וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִי
 רְעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינַי
 יִצְחָק אָבִיו: וַחֲזָא עֲשׂוֹ.
 אָרִי בִישׁוֹן בְּנֹת כְּנָעַן בְּעֵינַי יִצְחָק
 אָבוּהִי: ט וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל-יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת-
 מַחְלַת | בֵּית-יִשְׁמָעֵאל בֶּן-אֲבֵרָהָם אַחֹת נְבִיּוֹת

— כס"י —

שלפני לידת יוסף, ושלשים של-יוסף, ותשע משמלך עד שבא יעקב הרי חמשים ושלש, וכשפרש מאביו היה בן שלשים ושלש הרי מאה ושש עשרה, והוא אומר שלשים ומאת שנה, הרי חסרים ארבע עשרה שנים הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר ארבע עשרה שנים. (אבל לא נענש עליהם בזכות התורה, שהרי לא פרש יוסף מאביו אלא עשרים ושתים שנה דהינו משבע עשרה עד שלשים ותשע כנגד עשרים ושתים שפרש יעקב מאביו ולא כבודו, והם עשרים שנים בבית לבן, ושתים שנים ששהה בדרך, כדכתיב (לכנ לג י) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סבת, ופירשו רבותינו זכרונם לברכה מזה הפסוק ששהה שמונה עשר חודשים בדרך, דבית הוה בימות הגשמים וסבות הוה בימות החמה, ולחשבון הפסוקים שחשבנו לעיל משפרש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן מאה שלשים שנים, שם אנו מוצאים עוד ארבע עשרה שנים, אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לבן ללמוד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא נענש עליהם ולא פרש יוסף ממנו אלא עשרים ושתים שנה, מדה כנגד מדה):

והלך גם הוא אל ישמעאל: ט אחות נביות. ממשמע שנאמר (לטל כס יג) בת ישמעאל איני יודע שהיא אחות נביות, אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קודם נשואיה והשיאה נביות אחיה. ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן שלשים ושלש שנים, שהרי ישמעאל בן שבעים וארבע שנים היה כשנולד יעקב, ארבע עשרה שנה היה גדול ישמעאל מיצחק, ויצחק בן שלשים שנה בלדת אותם הרי שבעים וארבע, ושנותיו היו מאה שלשים ושבע, שנאמר (סס י) ואלה שני חיי ישמעאל וגי, נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן שלשים שנים היה, ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר ארבע עשרה שנה ואחר כך הלך לחון, שהרי לא שהה בבית לבן שלפני לידתו שליוסף אלא ארבע עשרה שנה, שנאמר (סס לא מ) עבדתיו ארבע עשרה שנה בשתי בנותיו ושש שנים בצאנף ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר (סס ל כ) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגי, ויוסף בן שלשים שנה היה כשמלך, ומשם עד שירד יעקב למצרים תשע שנים, שבע שלשבע ושתים של-רעב, ויעקב אמר לפרעה (סס מז ט) ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה. צא וחשוב ארבע עשרה

זולק הדקדוק: ט ויקח את מחלת. מחלת דאורייתא החי"ת בקמץ חטף (מהרי"ב):

עַל-נְשֵׁיוֹ לֹא לְאִשָּׁה: וְאִזַּל
 עָשׂוּ לֹתָּ יִשְׁמַעְאֵל. וְנָסִיב. יֵת מְחַלֵּת בֵּת
 יִשְׁמַעְאֵל בַּר אַבְרָהָם. אַחְתֵּיהָ דְנַבְיֹתָ.

תפסיר רס"ג
 אבנה' אסמאעיל אבן
 אברהים. איכית נביות עלי'
 נסאיה. וצארת לה זוגה:

על נשוי ליה לאתו: ס ס ס

קו פיסוקים סימן יהללאל

— רס"י —

על נשיו. הוסיף רשעה על. רשעתו שלא גרש את הראשונות:

חסלת פרשת תולדות

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנַבִּיאִים טוֹבִים. וְרָצָה
 בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
 בְּמִשְׁחַ עֲבָדָיו, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנַבִּיאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (אמין)

הפטרה דואלה תולדת יצחק

במלאכי סימן א'

מִשָּׂא דְבַר-יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל בְּיַד מְלֹאכֵי: מִטַּל פִּתְגָּמָא
 דִּי, עַל יִשְׂרָאֵל. בְּיַד, מְלֹאכֵי: אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אָמַר
 יְהוָה וְאָמַרְתֶּם בַּמָּה אֶהְבֵּתָנוּ הֲלוֹא-אִחַ עָשׂוּ לִיעֶקֶב
 נְאֻם-יְהוָה וְאֶהֱבֵ אֶת-יַעֲקֹב: רַחֲמִית יִתְכוּן, אָמַר יי. וְאִם
 תִּימְרוּן, בְּמָא רַחֲמִיתָנָא. הֲלֹא אֶחָא עָשׂוּ לִיעֶקֶב, אָמַר יי. וְרַחֲמִית, יֵת
 יַעֲקֹב: וְאֵת-עָשׂוּ שְׁנֵאתִי וְאֶשִׁים אֶת-הָרִיו שְׁמֵמָה וְאֵת-
 נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מְדַבֵּר: וְיֵת עָשׂוּ, רַחֲמִיקִית. וְשׁוֹיִתִּי יֵת טוֹרוּהִי, לְצַדוּ.
 וְיֵת אַחְסָנְתִּיהִי, לְצַדוֹת מְדַבֵּר: כִּי-תֹאמַר אֲדוֹם רְשָׁשָׁנוּ וְנָשׁוּב
 וּנְבַנֶּה חֲרָבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת הֵמָּה יִבְנוּ וְאֲנִי
 אֶהְרֹס וְקִרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רְשָׁעָה וְהָעַם אֲשֶׁר-זָעַם יְהוָה

עַד-עוֹלָם: אַרְי יִמְרוֹן אֲדוֹמָאִי, אֶת־מִסְפְּנָנָא. כְּעַן עֵת־רְנָא. וּנְתוּב,
 וּנְבִי חֲרָבְתָא. כְּדָנָן אָמַר, יִ צְבָאוֹת. אֲנֹן יִבְנוּן, וְאֲנָא אֶפְגָּר. וַיִּקְרוּן
 לְהוֹן, תַּחֲוּמָא דְעַמִּיָּה רִשְׁיָעָא. וְעַמָּא דְאִיתִי יִ עֲלִיהוֹן לוֹט, עַד עֲלָמָא:
 ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאִינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַל יְהוָה מֵעַל לְגִבּוֹל
 יִשְׂרָאֵל: וְעֵינֵיכֹן, יַחֲזִין. וְאַתּוֹן תִּימְרוּן, יִסְגִי יִקְרָא דִיִּי. דְאֶפְתִּי, יִת
 תַּחּוּם יִשְׂרָאֵל: וּ בֵן יִכְבֵּד אֲב וְעַבְד אֲדָנִי וְאִם-אֲב אֲנִי אִיָּה
 כְּבוֹדִי וְאִם-אֲדוֹנִים אֲנִי אִיָּה מוֹרְאִי אָמַר | יְהוָה צְבָאוֹת
 לָכֶם הִכְהַנִּים בּוֹזֵי שְׁמִי וְאִמְרַתֶּם בַּמָּה בּוֹזֵנוּ אֶת-שְׁמֶךָ:
 הָא עַל כְּרָא אָמִיר לִיקְרָא יִת אֶבְרָא, לְמַדְחַל מִן קִדְם רִבּוּנִיָּה. וְאִם
 כְּאֲב אֲנָא, אֲן דְאֶתּוֹן מִיִּקְרִין קִדְמִי. וְאִם כְּרִבּוֹן אֲנָא, אֲן דְאֶתּוֹן דְחַלִּין מִן
 קִדְמִי. אָמַר, יִ צְבָאוֹת. לְכוֹן כְּהַנִּיָּא, דְמִבְסְרִין עַל שְׁמִי. וְאִם תִּימְרוּן,
 בְּמָא בְּסִרְנָא, עַל שְׁמֶךָ: וּ מְגִישִׁים עַל-מִזְבְּחִי לֶחֶם מִגְּאֵל
 וְאִמְרַתֶּם בַּמָּה גְאֵלְנוּךְ בְּאִמְרַתְּכֶם שְׁלַחַן יְהוָה נִבְזָה הוּא:
 מְקַרְבִּין אֶתּוֹן עַל מִדְבַּחִי, קִרְבַּן מְרַחֵק. וְאִם תִּימְרוּן, בְּמָא מְרַחֵק.
 כְּדֶאֱתוֹן אֶמְרִין. כְּתוּרָא דִיִּי, בְּסִיר הוּא: ה וְכִי-תִגְשׁוּן עוֹר לְזִבְחַ
 אֲיִן רָע וְכִי תִגְיָשׁוּ פִסְחַ וְחֻלְיָה אֲיִן רָע הִקְרִיבֵהוּ נָא
 לְפַחְתְּךָ הִירְעֵךְ אֹ אוּ הִישָׂא פְּנִיךָ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 וּדְאֶתּוֹן מְקַרְבִּין דְעוֹיר לְדְבַחָא, הִלָּא בִישׁ. וּדְאֶתּוֹן מְקַרְבִּין. דְחִגִּיר
 וְדִמְרִיעַ, הִלָּא בִישׁ. קְרִיבֵהי כְּעַן, לְשִׁלְטוֹנְךָ דְעֵלְךָ. הִיתְרַעִי כְּךָ, אוּ הִיִּסֵּב
 אֶפְךָ. אָמַר, יִ צְבָאוֹת: וְעַתָּה חֲלוּ-נָא פְּנֵי-אֵל וַיַּחֲנְנוּ
 מִיַּדְכֶם הִיתָה זֹאת הִישָׂא מִכֶּם פָּנִים אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת:
 וּכְעַן. צִלוּ כְּעַן קִדְם אֱלֹהָא, וַיִּקְבִּיל צְלוֹתְנָא. מִיִּדְכוֹן, הָוֵת דָּא. הִיתְנַסְבוּן
 לְכוֹן, אֶפְיִן. אָמַר, יִ צְבָאוֹת: וּ מִי גַם-בְּכֶם וַיִּסְגַּר דְלָתַיִם וְלֹא-

זולק הולקרוק: ה עור לזבח. בפשט אחד גם בירושלמיים:

שמון המורר (א) אדונים אני. הנעימה באל"ף של אנן.

תֹּאִירוּ מִזִּבְחֵי חַנּוּם אֵינ־לִי חֶפֶץ בְּכֶם אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת
 וּמִנְחָה לֹא־אָרְצָה מִיַּדְכֶם: מִן אֵף הָכָא בְּכוּן, וַיִּגִּף דְּשִׁי בֵּית
 מִקְדָּשִׁי. וְלֹא תִקְרְבוּן עַל מִדְבָּחִי, קִרְבַּן מֵרַחֵק. לֹא רַעוּא קְדָמִי, בְּכוּן.
 אָמַר, יִי עֲבָאוֹת, וְקִרְבַּן לְרַעוּא, לֹא אֶקְבִּיל מִיַּדְכוּן: ^י כִּי מִמְזִרְח־
 שְׁמֶשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ גְּדוֹל שָׁמַי בַּגּוֹיִם וּבְכָל־מְקוֹם מְקַטֵּר
 מִגֵּשׁ לְשָׁמַי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גְדוֹל שָׁמַי בַּגּוֹיִם אָמַר
 יְהוָה עֲבָאוֹת: אֲרִי מִמְדַּנַּח שְׁמֶשׁא, וְעַד מִיעֲלִיָּה. רַב שָׁמַי, בִּינֵי
 עִמְמִיָּא. וּבְכָל עֵדָן דְּאִתּוֹן עֲבָדִין רַעוּתִי, אָנָּא אֶקְבִּיל צְלוֹתְכוּן. וּשְׁמַי
 רַבָּא, מִתְקַדֵּשׁ עַל יְדִיכוּן. וְצְלוֹתְכוּן, בְּקִרְבַּן דְּכִי קְדָמִי. אֲרִי רַב שָׁמַי,
 בִּינֵי עִמְמִיָּא. אָמַר, יִי עֲבָאוֹת: ^{יב} וְאַתֶּם מַחְלָלִים אֶתּוֹ בְּאַמְרֵכֶם
 שְׁלַחַן אֲדֹנָי מִגָּאֵל הוּא וְנִיבּוֹ נִבְזָה אָכְלוּ: וְאַתּוֹן, מַחְלִין
 יְתִיָּה. בְּדִאִתּוֹן אָמְרִין. פְּתוּרָא דִּי, בְּסִיר הוּא. וּבְסִירָן מִתְנַתָּא, מִנִּיָּה:
^{יג} וְאַמְרַתֶּם הִנֵּה מִתְלָאָה וְהִפְחַתֶּם אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה
 עֲבָאוֹת וְהִבַּאתֶם גְּזוֹל וְאֶת־הַפֶּסֶחַ וְאֶת־הַחֹלֶה
 וְהִבַּאתֶם אֶת־הַמִּנְחָה הָאֲרְצָה אוֹתָהּ מִיַּדְכֶם אָמַר יְהוָה:
 וְאִם תִּימְרוּן הָא דְּאִיתִינָא מְלִיאוּתָנָא, וְשִׁנִּיקְתוּן יְתִיָּה. אָמַר, יִי עֲבָאוֹת.
 וּמִיתַן אֶתּוֹן דְּאֲנִיס. וְדַחְגִּיר וְדַמְרִיע. וּמִיתַן אֶתּוֹן לִיָּה, בְּקִרְבְּנָא. הָאֶקְבִּיל
 יְתִיָּה, בְּרַעוּא. מִיַּדְכוּן, אָמַר יִי: ^{יד} וְאֲרוּר נוֹכַל וַיֵּשׁ בְּעֵדְרוֹ זָכָר
 וְנָדַר וְזָבַח מִשְׁחַת לְאֲדֹנָי כִּי מֶלֶךְ גְּדוֹל אָנִי אָמַר יְהוָה
 עֲבָאוֹת וּשְׁמַי נוֹרָא בַּגּוֹיִם: וְלִיט, דִּיעֲבִיד בְּנַכַּל. וְאִית בְּעֵדְרִיָּה,
 דְּכַר. וְהוּא חֲיָב, בְּנָדַר. וְדָבַח דְּמַחְבַּל, קָדָם יִי. אֲרִי מֶלֶךְ רַב,
 אָנָּא. אָמַר, יִי עֲבָאוֹת. וּשְׁמַי, חֲסִין בְּעִמְמִיָּא: ^{טו} וְעֵתָה אֲלִיכֶם
 הַמְצוּנָה הַזֹּאת הַכֹּהֲנִים: וּבְעוֹן. לְכוּן. תִּפְקִידְתָּא הָדָא, כְּהִנְיָא:

זולק הדקדוק: "וואת הפסח. בפשט אחד: "משחת. החי"ת בקמץ בנפרד, וברבים כי
 משחתם (ויקרא כ"ב, כ"ה) וכ"כ רד"ק בכה"ד כי החי"ת קמץ גם בירושלמיים. וכן מוכח במוסרה
 דמסיר עלה ומקור משחת משלי כ"ה, כ"ו:

אִם-לֹא תִשְׁמְעוּ וְאִם-לֹא תִשְׁימוּ עַל-לֵב לָתֵת כְּבוֹד
 לְשְׁמִי אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת וְשִׁלַּחְתִּי בְכֶם אֶת-הַמְּאֹרָה
 וְאֲרוֹתַי אֶת-בְּרִכּוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתַיָּהּ כִּי אֵינְכֶם שָׁמִים
 עַל-לֵב: אִם לֹא תִקְבְּלוּן. וְאִם לֹא תִשְׁוּן דְּחַלְתִּי עַל לֵב, לְמַתָּן יִקְרָא
 לְשְׁמִי. אָמַר, יי עֲבָאוֹת. וְאִשְׁלַח בְּכוֹן, ית מְאִירְתָא. וְאֵלוֹט, ית בְּרִכְתְּכוֹן.
 וְאִף אֵלוֹטְנָה, אֲרִי לִיתִיכוֹן מְשׁוּן דְּחַלְתִּי, עַל לֵב: הִנְנִי גֵעֵר לְכֶם
 אֶת-הַזֶּרַע וְזֵרִיתִי פֶרֶשׁ עַל-פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חֲגִיכֶם וְנִשְׂא
 אֶתְכֶם אֱלִיוּ: הָאֲנָא נְזִיף לְכוֹן, בְּעַלְלַת זֶרַעַא. וְאֲגִלִּי בַּהֲתַת חוּבִיכוֹן,
 עַל אִפִּיכוֹן. וְאֲבִטִיל, רְבוֹת חֲגִיכוֹן. וְיִתְמַנַּע חוּלְקְכוֹן, מִנִּיה: יי וְיִדְעַתֶּם
 כִּי שִׁלַּחְתִּי אֵלֵיכֶם אֶת הַמְּצוּהָ הַזֹּאת לְהִיּוֹת בְּרִיתִי
 אֶת-לְוִי אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת: וְתִדְעוּן. אֲרִי, שִׁלַּחִית לְוִתְכוֹן. ית,
 תִּפְקִידְתָא הָדָא. לְמַהוּי קְיָמִי, עִם לְוִי. אָמַר, יי עֲבָאוֹת: יי בְּרִיתִי |
 הִיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְאֲתַנְּסִי לּוֹ מוֹרָא וְיִירָאֵנִי
 וּמִפְּנֵי שְׁמִי נַחַת הוּא: קְיָמִי, הָדָא עֲמִיָּה. חַיִּי, וּשְׁלָמָא. וְיַהֲבִית לִיָּה
 אֶלְפִין אֲוִרִיתִי שְׁלִים, וְדַחִיל מִן קְדָמִי. וּמִן קְדָם שְׁמִי, דְּחִיל הוּא:
 בַּתּוֹרַת אֱמֶת הִיְתָה בְּפִיָּהּ וְעוֹלָה לֹא-נִמְצְאָ בְּשִׁפְתָיו
 בְּשָׁלוֹם וּבְמִשׁוֹר הִלְךְ אִתִּי וְרַבִּים הִשִּׁיב מֵעוֹן: אֲוִרִיתָא
 דְּקִשְׁטָא, הוֹת בְּפִמִּיָּה. וְשִׁקְרָא, לֹא אִשְׁתַּכַּח בְּסִפּוֹתִיָּהּ. בְּשִׁלְמָא
 וּבַתְרִיצוֹתָא, הִלִּיד קְדָמִי. וְסִגִּיאִין, אִתִּיב מַחוּבָא: כֹּא כִּי-שִׁפְתֵי כֹהֵן
 יִשְׁמְרוּ-דַּעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיָּהּ כִּי מִלֶּאֱדָ יְהוָה-
 עֲבָאוֹת הוּא: אֲרִי סִפְתֵי כֹהֵן, יִשְׁרוּן מַדְע. וְאֲוִרָאָה, יִבְעוֹן מִפְּמִיָּה.
 אֲרִי, מִשְׁמִישׁ קְדָם יי עֲבָאוֹת, הוּא: כֹּב וְאֲתַם סִרְתֶּם מִן-הַדֶּרֶךְ
 הַכְּשִׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה שְׁחַתֶּם בְּרִית הַלְוִי אָמַר יְהוָה
 עֲבָאוֹת: וְאֲתוֹן, סְטִיתוֹן מִן אֲוִרְחָא. אֶתְקִילְתוֹן סִגִּיאִין, בְּאֲוִרִיתָא.

חבילתון קימא, דעס לוי, אמר, יי צבאות: כג וגם-אני נתתי אתכם
 נבזים ושפלים לכל-העם כפי אשר אינכם שמרים את-
 דרכי ונשאים פנים בתורה: ואף אנא. יהבית יתכון. בסירין
 וחלשין, לכל עמא. כמא דליתכון נטרין, ית אורחן דתקנן קדם יי.
 ונסבין אפין, באוריתא: כד הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל
 אחד בראנו מדוע נבגד איש באחיו לחלל ברית
 אבותינו: הלא אבא חד, לכלנא. הלא. אלה חד, ברא יתנא. מדין.
 נשקר, גבר באחוהי. לאפסא קימא, דעס אבהתנא: כה בגדה יהודה
 ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם פי | חלל יהודה
 קדש יהוה אשר אהב ובעל בת-אל נכר: שקרו דבית
 יהודה. ותועיבא. אתעבידת בישראל, ובירושלם. ארי אפיסו דבית
 יהודה. נפשהון דהות קדישא קדם יי, דרחים. ואתרעיואו למסב להון
 נשין, מן בנת עממיא: כו יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער
 וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות: ישיצי יי.
 לגבר דיעבדנה, בר ובר בר. מקרוי, יעקב. ואם פהין הוא, לא יהי ליה
 בר מקריב קרבן. בית מקדשא, דיי צבאות: כז וזאת שנית תעשו
 פסות דמעיה את-מזבח יהוה בכי ואנקה מאין עוד פנות
 אל-המנחה ולקחת רצון מידכם: ודא, תננינות דאתון עבדין.
 חפת דמעתא, ית מדבחא דיי. דבכנ, ודמדנקין. מדלית עוד. אתפנאה,
 לקרבנא. ולקבלא יתיה ברעוא, מידכון: כח ואמרתם על-מה על
 כיהוה העיד בינך וביין | אשת נעוריה אשר אתה
 בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך: ואם תימרון, על
 מא. על דיי אסהיד בינך, וביין אתת ינקותך. דאת, שקרת בה. והיא
 שותפתך, ואתת קימד: כט ולא-אחד עשה ושאר רוח לו ומה

זלק הדקדוק: כו לאיש אשר יעשנה. באזלא לא בטרס, גם בירושלמיים:

האחד מבקש זרע אלהים ונשמרתם ברוחכם ובאשת
נעוריך אל-יבגד: הלא חד הוה אברהם יחידאי, דמניה אתברי
עלמא. ומא חד, בעי. אלהין דיתקים ליה ולד, מן קדם יי. ותסתמרון,
בנפש'תכון. ובאתת ינקותך, לא תשקר: ל פי-שנא שלח אמר
יהוה אלהי ישראל וכסה חמס על-לבשו אמר יהוה
עבאות ונשמרתם ברוחכם ולא תבגדו: ארי אם סנית לה,
פטרה. אמר יי, אלהא דישראל. ולא תכסי חטאה, בלבושך. אמר, יי
עבאות. ותסתמרון ברוחכון, ולא תשקרין: לא הוגעתם יהוה
בדבריכם ואמרתם במה הוגענו באמרכם כל-עשה רע
טוב | בעיני יהוה ובהם הוא חפץ או איה אלהי
המשפט: אהליתון קדם יי, בפתגמיכון. ואם תימרין, במא אהלניא
קדמוהי. בדאתון אמרין. כל עביד ביש. תקיין, קדם יי. ובהון, רעוא
קדמוהי. או אפא, אלהא דעביד דינא: לב הנני שלח מלאכי
ופנה דרך לפני ופתאם יבוא אל-היכלו האדון | אשר-
אתם מבקשים ומלאך הברית אשר-אתם חפצים הנה-
בא אמר יהוה עבאות: האנא, שלח מלאכי. ויפני אורחא, קדמי.
ובתפיך ייעול להיכליה. רבונא, דאתון בען. ומלאך קימא. דאתון צבן
ביה, הא אתי. אמר, יי עבאות: לב ומי מכלכל את-יום בואו ומי
העמד בהראותו פי-הוא פאש מצרף וכברית מכבסים:
ומן מסובר, ית יום מיתוהי. ומן יקום, פאתגליותיה. ארי רגזיה, פאישתא
ממסי. וכבוריתא, דמחורין בה: לב וישב מצרף ומטהר פסר
וטהר את-בני-לוי וזקק אתם כזהב וככסף והיו ליהוה
מגישי מנחה בעדקה: ויתגלי לצרפא ולדפאה, בגבר דמצרף
ומדפי כספא. וידפי ית בני לוי, ויזקיק יתהון. כדהבא, וככספא. ויהון,
וזלק הדקדוק: לב הנני שלח. בפשטא אחת גם בירושלמיים:

קדם יי. מקרבין קרבן, בזכו: לה וערבה ליהזה מנחת יהודה וירושלם פימי עולם ובשנים קדמניות: ויתקבל, קדם יי. קרבן אנט יהודה, ויתבי ירשלם. ביומי עלמא. ובשנין, דמלקדמין:

(גאלנו יהודה צבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי צבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתברך וישתבח, שמה רבא קדישא. די לעילא, חיא וקומא. מברך הוא לעלם, ולעלמי עלמיה:

דדד לנחת שבת ושני וחמישי

ויצא יעקב

תפסיר רס"ג

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ונפק יעקב מבאר שבע, ואזל לחרן: ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני

רש"י

האמור בנעמי ורות: וילך חרנה. יצא ללכת לחרן: יא ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה שנאמר בו (לעיל כז ז) וירא את המקום מרחוק: ויפגע. כמו (יחטט טז ז) ופגע ביריחו, (סס יט יא) ופגע בדבשת. ורבותינו פרשו לשון תפלה כמו (ימ"כ ז טז) ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שפורש בפרק גיד הנשה (חלין סא ב): כי בא השמש. היה לו

יעקב. על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתב (לעיל כח ו) וירא עשו כי ברך וגו', ומשגמר חזר לענין הראשון: ויצא יעקב מבאר שבע. לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם. שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיהה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיהה פנה הדרה וכן (וי"ט ז) ויצא מן המקום.